

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

VASTHEID VAN DE DIENSTBETREKKING

Rede uitgesproken op 23 november 1970 bij de installatie van de leden van het Arbeidshof te Brussel, door de Heer eerste voorzitter U. DEPREZ.

Het is materieel onmogelijk, gelet op uw aantal, ieder van U persoonlijk te verwelkomen, en het lijkt mij al evenmin aangewezen het woord te richten tot de onderscheiden groepen tot dewelke U zoudt kunnen gerekend worden — beroepsmagistraten, leden van het Hof voorgedragen door de representatieve organisaties van werknemers, van werkgevers en van zelfstandigen — omdat U, door het afleggen van de grondwettelijke eed, opgehouden hebt te behoren tot afzonderlijke groepen. U zetelt hier niet als vertegenwoordigers van groepen met tegenstrijdige belangen, doch U zijt opgenomen in één korps; U zijt allen leden van het Hof die zich in de uitoefening van uw rechtsprekende functie op volstrekt neutrale wijze zult gedragen, d.w.z. dat U zich enkel zal laten leiden door uw grondige kennis van het ingewikkeld socio-economisch bestel, door de geldende wetsbepalingen en door uw geweten, met volstrekte verloochening van alle groepsbelangen.

Ik had overwogen U te spreken over de oorsprong, het wezen en de eigenheid van de nieuwe arbeidsgerechten, de rol van het auditoraat en de noodzakelijkheid om zijn verplichte tussenkomst ten spoedigste uit te breiden, zo niet tot alle, dan toch tot bepaalde materies, doch bij nadere beschouwing ben ik tot de overtuiging gekomen dat door dergelijke onderwerpen te behandelen, ik de indruk zou kunnen geven uw kennis en uw wijsheid te onderschatten.

Na aldus een reeks onderwerpen te hebben geweerd, heb ik mij tenslotte voorgenomen U kort te onderhouden over de vastheid van de dienstbetrekking, een probleem dat wellicht meer sociaal dan juridisch is doch dat van fundamenteel belang en in volle evolutie is, en dat ideologische meningsverschillen voor gevolg heeft en aan de oorsprong ligt van sociale conflicten.

Dat dit inderdaad het geval is kan o.i. niet betwist worden. Om zich daarvan te overtuigen kan het volstaan er aan te herinneren dat één van de punten die opgenomen werden in de besluiten van de economische en sociale conferentie die samenkwam op 23 februari en 16 maart jl.

betrekking heeft op de informatie die moet verstrekt worden aan de ondernemingsraden betreffende de algemene vooruitzichten van de onderneming en de evolutie van de tewerkstelling (zie punt 4 van de bedoelde besluiten) en dat bij recente arbeidsconflicten, zoals de staking bij A.C.E.C.-Charleroi, de drang naar de stabiliteit van de arbeidsbetrekking, die trouwens slechts een gevolg is van de vrees voor het verlies van het inkomen uit arbeid, op de voorgrond werd geschoven. (Zie het door het Nationaal Verzoeningsbureau van het Nationaal Paritair Comité van de metaalverwerkende nijverheid, tijdens de vergaderingen van 28, 29 en 30 september 1970 opgestelde « Protocole de Conciliation » - punt 3).

Het probleem van de vastheid van betrekking is vanuit sociaal-politiek standpunt van essentiële betekenis omdat het rechtstreeks verband houdt met de bestaanszekerheid van de werknemer en zijn gezin; het is daarenboven economisch belangrijk omdat de houding die er tegenover aangenomen wordt een weerslag kan hebben op de werking en de financiële resultaten van de ondernemingen en het ongetwijfeld een niet te overschatten invloed moet hebben op het ganse tewerkstellingsbeleid.

Deze onderscheidene aspecten van het probleem brengen mede dat zowel de sociale partners als de wetgever er bij betrokken zijn. Trouwens ook de rechter, aangezien de voorschriften die betrekking hebben op de stabiliteit van de dienstbetrekking, na een lange evolutie te hebben doorgemaakt, thans een vrij ingewikkeld geheel uitmaken die tot heel wat geschillen aanleiding geven, en derhalve tot tussenkomsten van de rechter.

De normen die van toepassing zijn op het ontslag van de werknemers, alsook der rechtsregelen die in dergelijke gevallen moeten in acht worden genomen, zijn rechtstreeks afhankelijk van de opvattingen die heersen omtrent de aard van de arbeidsverhoudingen. Deze opvattingen hebben in de loop der laatste eeuw, diepgaande wijzigingen ondergaan.

De bekommernis van de wetgever om de bestaanszekerheid te waarborgen van de persoon die zijn arbeidskracht

in dienst stelt van een ander, beantwoordt aan een sociale ethiek die kenmerkend is voor onze tijd.

Hierin speelt het beginsel van de vastheid van het dienstverband een essentiële rol, en de verwezenlijking ervan vormt één van de meest opmerkelijke tendenzen die het hedendaagse arbeidsrecht in vele landen kenmerkt. Deze arbeidsethiek dient echter te worden belicht vanuit de opvattingen die vroeger omtrent de arbeidsverhoudingen hebben geheerst en die voor het ontstaan van het hedendaagse recht, bepalend zijn geweest.

In de opvattingen die omtrent de arbeidsverhoudingen in de loop der tijden in het Westen hebben geheerst, kunnen twee stromingen worden onderscheiden: de Romeinse eensdeels, de Germaanse anderdeels. De beide stromingen hebben sporen nagelaten die in ons hedendaags arbeidsrecht nog merkbaar zijn.

Globaal kan gezegd dat het Romeinse recht slechts weinig belangstelling heeft gehad voor personen die in dienst van een ander traden; het feit in loondienst te treden werd gelijkgesteld met zelfverknechting; de vrije man die zich vernederde door zijn arbeid te verhuren, gaf zijn zelfstandigheid op. En iemand die aldus zijn afhankelijkheid bezegelde werd rechtsbescherming onwaardig geacht; de rechtsverhouding was overgelaten aan de loutere wil van de contracterende partijen. Wel dient aangestipt dat het element van onvrijheid in hoge mate bepaald werd door de duurzaamheid van de arbeidsverhouding, in deze zin dat enkel in de langdurige dienstbetrekking als prijsgegeven beschouwd werd.

In deze laaggewaardeerde rechtsstructuur werd alleen een aanspraak op loon erkend. Van een persoonlijke rechtsbescherming kon in geen geval sprake zijn, vermits de vrije man bij het aangaan van het kontrakt geacht werd zijn persoonlijkheid zelf te vergooien; er kon dus enkel sprake zijn van een wederkerige zakelijke prestatie die veel gelijkenis vertoonde met het kontrakt van huur van zaken, hetgeen trouwens tot uiting komt in de gebruikte terminologie (*locatio conductio operarum*).

Afgezien van de slaven die slechts goederen waren stond tegenover de vrije man die om economische redenen verplicht was zijn arbeidskracht te verhuren, en aan wie een vorderingsrecht op loon («*merces*») werd toegekend, de algehele vrije die, los van financiële zorgen, zijn dagen doorbracht met werkzaamheden die zijn geest vrijhiel; hij verleende zijn dienst dikwijls zogezegd om niets, hetgeen zijn morele vrijheid waarborgde; het kwam deze man onwaardig voor, loon te vragen voor zijn dienstverlening; hij had wel een aanspraak op ereloon («*honorarium*»).

De bekende Nederlandse auteur Van der Ven doet in zijn merkwaardige «*Geschiedenis van de arbeid*» opmerken dat de gedachte die heden nog heerst omtrent het vrije beroep een aristokratische konceptie is die uit de Romeinse tijd stamt. ⁽¹⁾

Terloops zijn aangestipt dat dit gebrek aan belangstelling voor de persoon die onzelfstandige arbeid verricht, die kenmerkend is voor het Romeins arbeidsrecht, in tegenstelling staat met het democratisch ideaal van menselijke gelijkwaardigheid dat in de stedelijke republiek van Athene heeft geheerst en dat ook aan de handenarbeid in dienst van anderen een reële waarde heeft verleend; niet alleen bestond er een wet tegen de lediggang, maar de zoon behoefde in het onderhoud van zijn vader niet bij te dragen indien deze hem geen vak had laten leren. Daarenboven was het feit van iemand zijn vak te verwijten, strafbaar gesteld. ⁽²⁾

De opvattingen nopens de loondienstverhouding hebben grote wijzigingen ondergaan tijdens de Karolingische periode, en het oud-germaanse «*Treudienstvertrag*», dat een grotere plaats inruimt voor de persoonlijkheid van de arbeider draagt de stempel van de gesloten en statische economische maatschappij waarin het heeft geheerst. Deze personenrechtelijke overeenkomst was in beginsel voor het leven aangegaan; in ruil voor de verplichting tot trouw, genoot de knecht een recht op bescherming. (Camerlynck onderstreept dat de verhoudingen die nu nog tussen heer en knecht heersen bij huishoudelijke arbeid, de stempel dragen van deze oude feodale verhouding. ⁽³⁾)

De personenrechtelijke inslag van deze overeenkomst heeft een grote rol gespeeld in de middeleeuwse arbeidsethiek. Reagerend tegen deze feodale gebondenheid heeft het opkomende loondienstkontrakt zich geïnspireerd op het beginsel van de persoonlijke vrijheid; de menselijke persoonlijkheid werd op de voorrang gesteld, en de menswaardigheid van de arbeid in ondergeschiktheid algemeen aanvaard. ⁽⁴⁾

De duurzaamheid, die de moderne loondienstverhouding kenmerkt, is ontstaan rond de 11de eeuw. De erkenning van de persoonlijke vrijheid en van de menselijke waardigheid die kenschetsend is voor deze periode, en die grotendeels te danken is aan het humanisme, heeft weerklank gevonden in de arbeidsrechtelijke verhoudingen. In de hoge middeleeuwen — periode gaande van de 11de tot de 16de eeuw — is er voor het eerst sprake van vrije maar op lange tijdsduur gerichte loondienstverhoudingen voor produktieve doeleinden; het niveau dat het arbeidskontraktenrecht in deze tijd op het vlak van menselijke vrijheid en gelijkwaardigheid tussen meester en gezelschap heeft bereikt, wordt in latere tijden niet meer teruggevonden. Slechts in de 20ste eeuw worden deze beginselen als het ware herontdekt ⁽⁵⁾. Het vrije loondienstkontrakt, voor een lange tijdsduur afgesloten, maar steeds opzegbaar, werd geacht de vrijheid van de loonarbeider niet aan te tasten. Ondergeschiktheid aan één werkgever, met behoud evenwel van de mogelijkheid tot ontbinding, werd als regel genomen; de vrijheidsgedachte werd toegepast op de onzelfstandige loonarbeid; de gelijkheid van de partijen werd ook op het vlak van de ontbinding van de overeenkomst doorgevoerd en opzeggingstermijnen, voor zover deze bestonden, waren voor de beide partijen gelijk. In tegenstelling met de vroegere arbeidsverhoudingen, die gericht waren op de konsumptieve huishouding, was het opkomend modern loondienstkontrakt op produktieve doeleinden gericht. Het nieuwe arbeidsethos, en de opgaande economische beweging hebben aan hem die arbeid verichte vrijheid en gelijkwaardigheid geschonken; met een echter ook bestaansonzekerheid.

De bestaanszekerheid en de arbeidsbescherming, die in vroeger horigheidsverhouding met een bepaalde onvrijheid gepaard waren gegaan, gingen vanaf de 16de eeuw grotendeels verloren. En de persoonlijke vrijheid, die in het vrije loondienstkontrakt beoogd werd is wegens feitelijke ongelijkheidsverhoudingen tussen de partijen geen werkelijkheid geworden; de kontrakten konden beëindigd worden op zeer korte termijn; de arbeidsvoorwaarden werden eenzijdig door de werkgever bepaald en de arbeider verkeerde in steeds toenemende onzekerheid. De arbeidsverhoudingen zijn vanaf de 16de eeuw stilaan geëvolueerd in de zin van een geleidelijke verwijdering en vervreemding van de klassen; de persoonlijke binding tussen werkgever en werknemer werd losser, en het zakelijk aspect van de arbeidsverhouding kwam op de voorgrond. Vooreerst in het grootbedrijf, later in het ambachtsbedrijf werd de ongelijkheid tussen werkgever en werknemer steeds meer geaccentueerd: «*de gildengebonden werden doorbroken om de goederenproductie betere kansen te geven*» ⁽⁶⁾. Diskriminatie werd ingevoerd in het arbeidsrecht, zo ook inzake opzegging; zo moest

de gezelschap een opzeggingstermijn in acht nemen, de meester daarentegen niet. Sanktie kon ondermeer bestaan in het verbod in de stad verder te mogen tewerkgesteld worden vooraleer aan de werkgever voldoening was gegeven en aan het ambacht een boete betaald ⁽⁷⁾.

Ook in het procesrecht werd diskriminatie ingevoerd; de meester werd vaak op zijn woord geloofd. De aktie van de fysiocratische ekonomen steunt trouwens deze evolutie aangezien zij absolute voorstanders zijn van de vrijheid van de arbeid, die in elk geval zou dienen gewaarborgd; enige bescherming is volgens hen dan ook niet nodig. Het slagwoord van de nieuwe tijd wordt, voor de zoveelste maal in de geschiedenis, «vrijheid» ⁽⁸⁾.

Het vrije loondienstkontraat is in feite een louter toetredingskontraat geworden.

In de 19de eeuw heeft de «Code Napoleon» een einde gesteld aan de verbrokkeling van het recht naar ambacht en naar plaats; dit wetboek dat essentieel een kodifikatie is van de bestaande rechtsgelen, weerspiegelt de terughoudendheid van de wetgever ten overstaan van wettelijke beperkingen aan de kontraktvrijheid der partijen. Niet alleen de ruimte die aan het loondienstkontraat wordt toegemeten, maar ook de benaming en de plaats waar het opgenomen wordt, wijzen erop dat de persoonlijkheidsaspecten van het dienstverband weinig in aanmerking werden genomen; het loondienstkontraat, in een tweetal artikelen behandeld, werd opgenomen in het vermogensrecht onder de titel «Huur en verhuur». De arbeid werd aldus als «ruilwaar» beschouwd.

De overwinning van de Romeinsrechtelijke opvattingen boven de feodale en gildengedachte vindt haar verklaring niet zozeer in de intellektuele bewondering voor dit recht of in de technische superioriteit ervan dan wel in het feit dat gezocht werd naar een alternatief van het gildenstelsel, dat de dienstverhuring verenigbaar scheen met het nieuwe dogma van de vrijheid van arbeid, en als het ware als gietvorm zou kunnen dienen voor de ruil tussen twee vrije en gelijkgerechtigde individuen ⁽⁹⁾.

De bescherming van de vrijheid verkondigd door de «Déclaration des droits de l'homme» werd gewaarborgd door het verbod overeenkomsten voor het leven af te sluiten.

De geloofwaardigheid van het woord van de meester, principe dat sedert lang gold, werd door de Code tot bepaalde gevallen begrensd; aan deze bepaling moet aldus een positieve waarde gegeven worden aangezien de geloofwaardigheid van de meester beperkt werd.

Over de inhoud van de rechtsverhouding wordt in de Code geen woord gevonden. De overeenkomst van dienstverhuring is een gewoon burgerrechtelijk kontraat, en als zodanig onderworpen aan de vrije wil van de partijen, en aanvullend aan de bestaande gewoonten; wat meer bepaald het ontslag betreft moesten de partijen principieel over de nodige tijd beschikken «pour se pourvoir ailleurs». ⁽¹⁰⁾ Bij niet inachtneming van de termijnen werd een vergoeding toegekend die soms forfaitair, soms ex aequo et bono bepaald werd. ⁽¹¹⁾ In zijn «Histoire et politique du droit du travail» doet Virton opmerken dat deze «période de carence», «éclipse de l'ordre juridique légal dans le droit du travail» ook in andere landen zoals Engeland wordt weergevonden, en dat de oorzaak meer in economische en technische redenen ligt dan wel in juridische en politieke redenen, dat er tussen de industriële revolutie en het ontstaan van een arbeidsrecht van een industrieel type bijna driekwart eeuw is verlopen, tijdens welke de verhoudingen van gezellen en dienstboden op de nieuwe arbeidsverhoudingen werden toegepast. ⁽¹²⁾

De ontwikkeling van het machinisme, met als gevolg

het ontstaan van bepaalde en de verdwijning van andere bedrijven, veroorzaakte geleidelijk een onzekerheid in tewerkstelling die voornamelijk de loonarbeider trof. Deze was verplicht arbeid onder gelijk welke voorwaarden te aanvaarden en de meester werd op zijn woord geloofd. De arbeidskracht diende een grote mobiliteit te vertonen. Het gebrek aan wettelijke bescherming, dat op grond van het vrijheidsbeginsel heerste, veroorzaakte het ontstaan van een nieuwe sociale klasse, het industrieel proletariaat, dat in steden en randgemeenten in omvang steeds toenam. Op de verbijsterende ellende waarin deze personen leefden, wordt hier niet nader ingegaan. Het volstaat de enquête van de Franse geneesheer Villermé te lezen die de toestand geschetst heeft in zijn «Tableau de l'état physique et moral des ouvriers dans les principales fabriques de France» (1840) alsook te verwijzen naar de werken van Ducpétiaux: «De la condition physique et morale des jeunes ouvriers» (1843) en «Mémoire sur le paupérisme dans les Flandres» (1850).

De feiten hebben aangetoond welk louter theoretisch karakter het dubbel beginsel van de kontraktvrijheid en van de gelijkwaardigheid in rechte vertoonde en hoe een der partijen door zijn zwakkere economische en sociale toestand verplicht was arbeid te aanvaarden tegen voorwaarden en lonen die in een bestel van liberale economie en ongebreidelde konkurrentie laag moesten worden gehouden. Op het einde van de 19de eeuw heeft de wetgever in verschillende landen de noodzakelijkheid ingezien de arbeidsovereenkomst wettelijk te regelen.

In de Belgische wet op het arbeidskontraat van 1900 wordt echter nog geen afbreuk gemaakt op het beginsel van de kontraktuele vrijheid en gelijkheid; zij steunt op individualistische beginselen, en suppléert slechts aan de wil der partijen; ook de eerste regel die de vastheid van betrekking beoogt — nl. de invoering van een opzeggingstermijn — had een louter aanvullend karakter.

De arbeidswetgeving heeft de stempel van individualisme en non-interventionisme tot na de 2de wereldoorlog bewaard; in een arbeidsbestel dat op individuele vrijheid was gebaseerd, konden nieuwe arbeidsrechtelijke normen dank zij een democratisering van de regeringen en het ontstaan van een kollektieve machtsvorming tot stand komen. Internationale instellingen hebben in aanzienlijke mate bijgedragen tot de zg. «emancipatie van de vierde stand» en tot de doorbraak van de gedachte, dat, om een formule van prof. Levenbach over te nemen, deze twee individuele partijen — werkgevers en werknemers — steeds gelijk stellen vermogensrechtelijk denken is echter niet arbeidsrechtelijk. ⁽¹³⁾

Het arbeidscharter had reeds in 1919 verkondigd dat «de arbeid niet enkel moet beschouwd worden als een waar of een handelsartikel». In 1944 werd deze gematigde ontkenning door de Verklaring van Philadelphia van de Internationale Arbeidsorganisatie vervangen door de beslissende en positieve verklaring dat arbeid geen koopwaar is.

De moderne arbeidsethiek, die tot stand gekomen is na de 2de wereldoorlog, beschouwt de werknemer niet meer als een persoon die een individueel en synallagmatisch kontraat heeft afgesloten met een werkgever, en die in zijn bestaansmiddelen voorziet door hand- of hoofdwerk te presteren, maar als een arbeiderslid dat samen met zijn collega's kollektieve belangen te vedigen heeft. De naoorlogse wetgeving is ontstaan op grond van deze kollektieve en sociale bewustwording.

Bij het kollektief overleg dat tijdens en onmiddellijk na de 2de wereldoorlog is tot stand gekomen, werd met nadruk op het probleem van de bestaansonzekerheid gewezen waarin de werknemer verkeert. Een eerste — en belangrijke — stap naar een wijziging van de vroegere toestand werd verwezenlijkt met de instelling van sociale zekerheidsstelsels, die de werknemer onder bepaalde

voorwaarden loondervingsvergoedingen, toekennen. Voor de handarbeiders, zoals vroeger reeds voor de hoofd-arbeiders, werden wettelijke opzeggingstermijnen ingevoerd, en werd in ontslagvergoedingen voorzien. Het ontslagrecht van de werkgevers bleef echter principieel onbeperkt, en de wetgever bleef alleen bekommerd om het lot van de werknemer die op het punt stond ontslagen te worden, of die reeds ontslagen was.

De normen die het ontslagrecht heden beheersen en waardoor het recht van de werkgever eenzijdig een einde te stellen aan de arbeidsovereenkomst aanzienlijk begrensd wordt, zijn voor kort ontstaan. Zij beantwoorden aan onze moderne arbeidsethiek, die het beginsel van de stabiliteit van dienstbetrekking, als voornaamste bron van bestaanszekerheid, een hoge waarde toekent. De sociale zekerheidswetten, die een zo ruime plaats innemen in ons hedendaags sociaal recht, zijn trouwens in hun sekundair aspekt, nl. het verlenen van een grondinkomen, van toepassing in de mate dat de bestaanszekerheid, door de dienstbetrekking, niet of niet voldoende meer, wordt gewaarborgd.

De bekommernis om het voortbestaan van de dienstbetrekking te waarborgen, komt heden tot uiting in de wetten en in kollektieve arbeidsovereenkomsten, maar ook in beslissingen van de rechterlijke macht. Wetten en verordeningen hebben mettertijd het ontslag in bepaalde gevallen moeilijk gemaakt, soms zelf verboden; en de rechter heeft de naleving van de rechtsregels moeten waarborgen. Maar de rol van de rechter zal een overwegend belang krijgen, wanneer de wet gevestigd zal zijn op het algemeene beginsel dat elk ontslag gerechtvaardigd moet zijn. In de beoordeling omtrent het al dan niet gerechtvaardigd karakter van het ontslag zullen alsdan talrijke elementen in aanmerking komen, die in vele gevallen een diepe kennis van de arbeidsverhoudingen van de sociaal-economische omstandigheden zullen vereisen.

* * *

Heden wordt, schematisch gezien, het behoud van de dienstbetrekking, die voornamelijk bij overeenkomsten voor onbepaalde duur beoogd wordt, verwezenlijkt door normen van tweeërlei aard: deze die het beëindigen van het dienstverband streven te voorkomen eensdeels, deze die in een schadevergoeding voorzien bij beëindiging andersdeels.

Onder de maatregelen die het beëindigen van de arbeidsovereenkomst beogen te voorkomen, neemt de schorsing van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst een belangrijke plaats in. Hierbij wordt de voortzetting van de arbeidsverhouding bij stopzetting van arbeidsprestatie beoogd. De burgerrechtelijke principes die bij overmacht toepasselijk zijn en die de arbeidsverhoudingen lange tijd hebben beheerst, zijn heden grotendeels verlaten. Tegenwoordig wordt uitdrukkelijk bepaald dat de uitvoering van de arbeidsovereenkomsten eenvoudig geschorst is bij gebeurtenissen die de ene betrekking hebben op de onderneming — denken wij bv. aan technische stoornissen, gebrek aan werk wegens economische redenen, slecht weder —, de andere op de persoon van de werknemer zelf, zoals bv. ziekte, zwangerschap, militaire dienstplicht —.

Buiten deze gevallen, die de meeste onder het begrip overmacht ressorteren, wordt de vastheid van dienstbetrekking ook gewaarborgd aan de werknemer die zijn arbeidsverrichtingen opschorst om redenen van familiegebeurtenissen of syndikale verplichtingen alsook om redenen van jaarlijkse vakantie. Bij stopzetting van activiteit wegens werkstaking werd de werknemer tot voor kort beschouwd zijn arbeidsovereenkomst willens te verbreken. Sedert het belangrijk arrest van het Hof van Cassatie van 23 nov. 1967⁽¹⁴⁾ kan deze vrijwillige daad beschouwd worden als opgenomen onder de wettelijke schorsingsgevallen.

De wetgever is niet alleen afgeweken van de burgerrechtelijke beginselen door het behoud van de arbeidsovereenkomst bij overmacht te verzekeren, maar daarenboven ook van het principe der wederkerigheid en derhalve heeft hij in vele gevallen in het behoud van het recht op loon voorzien ondanks het niet presteren van arbeid. De eigen aard van het arbeidsovereenkomstenrecht komt hier bijzonder goed tot uiting; in onze nationale wetgeving is het beginsel, dat de loonvordering los komt te staan van de arbeidsprestatie, reeds ver doorgetrokken. De verplichting het loon bij stopzetting van arbeidsprestatie, verder door te betalen, berust op een principe dat nauw aansluit bij dat waarop de loondervingsvergoedingen in de sociale zekerheidsregelingen zijn opgebouwd. De eerste regeling ressorteert traditioneel onder het arbeidsrecht, de andere onder het sociale zekerheidsrecht; beiden hebben echter een gemeenschappelijk doel, nl. het behoud van het inkomen wanneer zich bepaalde eventualiteiten voordoen; het probleem van de kumulatie van lonen met sociale zekerheidsuitkeringen kan dus in bepaalde gevallen worden gesteld. Deze nauwe verwantschap is trouwens een van de redenen waarom ons nieuw Gerechtelijk Wetboek, de eenheid van bevoegdheid als basis heeft genomen voor de regeling van het sociaal contentieux.

De kern van de politiek tot behoud van de vastheid van dienstverband wordt echter gevormd door een geheel van regelingen die ertoe strekken het recht van de werkgever om eenzijdig een einde te stellen aan de dienstbetrekking, in te perken. Eerste regel die in dit verband werd opgesteld, en die reeds in vroegere eeuwen in bepaalde beroepen bestond, is de instelling van een « opzeggingstermijn ». Hierdoor wordt niet rechtstreeks inbreuk gemaakt op het opzeggingsrecht, maar wordt de uitwerking van de beëindiging gedurende een bepaalde tijd uitgesteld. Deze instelling berust op de overweging dat de plotse verbreking van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur aangegaan ernstige bezwaren kan opleveren voor de partijen. De termijnen die in de wet worden bepaald zijn, wat de werkgever betreft, minimum-termijnen die tot het dwingend recht behoren. Naast het afgeschafte vrijheidsbeginsel wordt heden ook van het vroegere gelijkheidsbeginsel afgeweken; bij de vaststelling van de termijnen worden aktueel verschillende elementen in acht genomen, namelijk anciënniteit en loonhoogte die op een toenemende bekommernis naar vastheid van betrekking wijzen. Dit geldt wanneer de termijnen door de wet worden bepaald, maar wanneer zij door de rechter worden vastgesteld, kunnen allerlei criteria, zoals aard van de uitgeoefende functies, leeftijd, arbeidsmarkt en dus kans op weder tewerkstelling, aanpassingsvermogen en dgl., worden in acht genomen.

Deze voorschriften werden in rechte bekrachtigd door de toekenning van een recht op vergoeding ter vervanging van de opzeggingstermijnen; deze vergoeding wordt algemeen in het bestek van het arbeidsrecht, als een schadevergoeding beschouwd, in het kader van de Belgische sociale zekerheidsregeling als loon inzonderheid voor de bijdrageberekening en voor de vaststelling van de regelen van niet-kumulatie. U weet dat de vastgestelde opzeggingstermijnen echter niet moeten worden nageleefd wanneer dringende redenen bestaan die de eenzijdige verbreking van de overeenkomst rechtvaardigen. Wij herinneren er aan dat naar een vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie er dringende redenen bestaan wanneer de zelfs tijdelijke voortzetting van de arbeidsbetrekking tussen werkgever en werknemer totaal onmogelijk is geworden.⁽¹⁵⁾

Het ontslag dat de werkgever in dergelijke gevallen geeft, zou in een dubbele zin kunnen geïnterpreteerd worden: als gebruik van het recht van éénzijdige opzegging, of als disciplinaire maatregel.

In de eerste optiek handelt de werkgever als een medekontraktant; in de andere als een ondernemingshoofd. In de institutionele opvatting van dienstbetrekking, die de bron van de arbeidsverhouding niet vindt in de overeenkomst maar in de vrijwillige handeling waardoor de werknemer toetreedt tot een instelling die hem opneemt, wordt de onderneming beschouwd als een organische eenheid waarvan de delen onderling verbonden zijn in een gemeenschap die onder de hiërarchie staat van de werkgever. In deze opvatting beoogt het disciplinair recht van de werkgever de bestraffing van de werknemer die zijn verplichtingen t.o.v. de professionele gemeenschap niet heeft nagekomen. Camerlynck en Lyon-Caen doen in hun werk « *Droit du Travail* » opmerken dat het disciplinair recht enkel tot stand komt wanneer het eenzijdig opzeggingsrecht ophoudt te bestaan ⁽¹⁶⁾. Een disciplinair recht veronderstelt echter een gemotiveerd ontslag, waarvan de beslissing aan controle, eventueel van de rechter, wordt onderworpen. Het disciplinair ontslag wegens fout enerzijds, het ontslag wegens economische of technische redenen anderzijds, zouden aldus aan verschillende juridische stelsels onderworpen worden. L. François doet in de « *Actes du Vème Congrès International de Droit du Travail et de la Sécurité Sociale* » ⁽¹⁷⁾ opmerken, dat deze gemeenschapsgedachte in België tot nog toe weinig ingang gevonden heeft. Zoals dit in Frankrijk, waar de gemeenschapsgedachte o.m. door P. Durand verdedigd werd ⁽¹⁸⁾, nog steeds geldt, wordt in onze rechtspraak de werkgever als medekontraktant beschouwd, die bij afdanking van zijn ontslagrecht gebruik maakt.

Ok bij ontslag wegens redenen van dringende aard wordt de niet-naleving van de opzeggingstermijnen als sanktie van een kontraktuele fout beschouwd; deze instelling vertoont trouwens een wederkerig karakter.

Het ontslagrecht van de werkgever wordt in bepaalde landen rechtstreeks beperkt door de instelling van een administratieve controle. Zonder hierop nader in te gaan dient nochtans te worden gezegd dat een dergelijke maatregel, die in Frankrijk en Duitsland alleen bij kollektief ontslag geldt, ⁽¹⁹⁾ in Nederland ook bij individueel ontslag voorzien is. Het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 legt inderdaad het verbod op, de individuele arbeidsovereenkomst buiten de toestemming van de directeur van het gewestelijk arbeidsbureau te beëindigen; de beëindiging die strijdig is met het ontslagverbod is nietig; de arbeidsverhouding wordt voortgezet, en de werkgever is verplicht het loon door te betalen; de nietigheid moet echter binnen een bepaalde termijn ingeroepen worden. Bij ontslagverbod kan de werkgever trachten door een procedure voor de kantonrechter de arbeidsovereenkomst te laten ontbinden wegens dringende redenen. De richtlijnen, die door de directeuren van de arbeidsbureaus moeten gevolgd worden, wijzen erop dat het verbod heden gehanteerd wordt om « sociaal onrechtvaardige ontslagen » te voorkomen ⁽²⁰⁾.

In België, waar de overhandiging door de werkgever van een bescheid van de R.V.A., geen reële controle op ontslagrecht inhoudt, bestaat sedert de wet van 1961 voor economische expansie, sociale vooruitgang en financieel herstel (eenheidswet) de mogelijkheid, het ontslagrecht bij K.B. afhankelijk te stellen van een voorafgaandelijke machtiging.

Wel werd een Koninklijk Besluit van 5 september 1969 uitgevaardigd waarbij de ondernemingen van een zekere omvang, verplicht worden de kollektieve ontslagen mede te delen.

Dit besluit is echter niet gericht op een beknothting van het ontslagrecht maar is een instrument dat gehanteerd wordt om een betere kennis van de arbeidsmarkt te verwerven.

Afgezien van dit geheel van rechtsregelen, die van toepassing zijn op alle werknemers zonder onderscheid, ge-

nieten bepaalde werknemers een bijzondere bescherming.

De bijzondere regelingen, die de arbeidsovereenkomst van de leden of kandidaten van ondernemingsraden en komitees van veiligheid en hygiëne in ons land beschermen, worden ook in andere naburige landen teruggevonden; in tegenstelling met onze nationale regeling, die voornamelijk de bescherming van de instelling zelf beoogt, schijnen andere wetgevingen voornamelijk de persoon van de personeelsvertegenwoordigers te beschermen. Herinnerd wordt dat de ontslagen werknemersvertegenwoordiger bij ons het herstel van de dienstbetrekking kan vorderen. Ik signaleer nog dat in Duitsland ook oudere bedienden en ernstige invaliden een bijzondere bescherming genieten ⁽²¹⁾.

De procedures, die de wetgever heeft ingesteld om de beëindiging van de dienstbetrekking te voorkomen, zijn, zoals blijkt, talrijk en ingewikkeld. Het ontslagrecht van de werkgever heeft hierdoor echter zijn diskretionair karakter niet verloren, en heden geschiedt het ontslag nog steeds in grote vrijheid, in vele gevallen naar willekeur zelfs.

De nadelige gevolgen die de ontslagen werknemers wegens het verlies van dienstbetrekking ondervinden, heeft de wetgever gepoogd te compenseren door de instelling van procedures van schadeloosstelling.

De vergoeding waarop de ontslagen werknemer bij niet-inachtneming van de opzeggingstermijnen aanspraak heeft zouden o.i. in de eerste plaats als loon eerder dan als schadeloosstelling dienen te worden aangezien; zij komt inderdaad in de plaats van het gederfde loon. Dit is ook de opvatting die gehuldigd wordt in het koninklijk besluit van 15 juni 1970 tot wijziging van dat van 28 november 1969 betreffende de maatschappelijke zekerheid en sinds lang reeds aangekleefd werd in de sociale zekerheidsregeling die vergoeding bij werkloosheid uitkeert.

In bepaalde wetgevingen wordt echter ook in ontslagvergoedingen voorzien, die bij ieder ontslag worden toegekend, onverschillig of het ontslag gerechtvaardigd is of onrechtmatig, of de opzeggingstermijn in acht genomen werd of niet. In Italië is aldus een anciënniteitsvergoeding sedert lang ingevoerd ⁽²²⁾; in Frankrijk waar dergelijke vergoedingen in verschillende kollektieve arbeidsovereenkomsten waren voorzien, heeft de wetgever een gelijkaardig stelsel in 1967 ingevoerd ⁽²³⁾.

Sedert kort is echter de gedachte op de voorgrond getreden, dat de werkgever het ontslag moet motiveren. Niet alleen zou een ontslag als onrechtmatig moeten beschouwd worden wanneer dit verleend werd op grond van bepaalde motieven, maar meer en meer wordt als algemeen beginsel vooropgesteld, dat ieder ontslag gerechtvaardigd moet zijn. Hierdoor zou aan de rechter een zeer belangrijke taak worden opgedragen; hij moet de motieven van het ontslag beoordelen enerzijds, de voorziene sancties toepassen (schadeloosstelling en soms herstel van dienstbetrekking) anderzijds.

In zijn zitting van 1963 heeft de Internationale Arbeidskonferentie een aanbeveling aangenomen betreffende de « beëindiging van de arbeidsverhouding op initiatief van de werkgever » (nr. 119). In dit dokument wordt gesteld dat een ontslag enkel zou mogen geschieden op grond van geldige redenen die verband houden met de bekwaamheid of het gedrag van de werknemer of met de werking van de onderneming. In geval van zware fout vanwege de werknemer zou het recht op opzeggingstermijn of op kompensatoire vergoeding mogen opgeheven worden. Bij ongerechtvaardigd ontslag zou de werknemer, indien hij niet terug wordt opgenomen in de onderneming, recht hebben op een schadevergoeding. Deze laatste regeling is het resultaat van een compromis tussen de vertegenwoordigers van de werknemers, die als normale vorm van schadeloosstelling de reïntegratie eisten, en de vertegen-

woordigers van de werkgevers, die deze vorm niet konden aannemen ⁽²⁴⁾.

De plaats die de rechterlijke controle op de beweegredenen van het ontslag in de aktuele stand van de vastheid van betrekking inneemt, is zeer aanzienlijk; en in bepaalde landen wordt aan het begrip « geldige redenen » een ruime inhoud gegeven. In Nederland, waar de wetgever het begrip « kennelijk onredelijk ontslag » in de wet heeft ingevoerd, moet de rechter nagaan of het ontslag de grenzen van de redelijkheid al dan niet heeft overschreden, dit kan o.m. het geval zijn wanneer er wanverhouding bestaat tussen de mogelijkheid een ander werk te vinden, enerzijds, het belang van de werkgever bij de beëindiging anderzijds. Als sanktie is schadevergoeding of herstel van de dienstbetrekking voorzien; het herstel kan vermeden worden door een afkoopsom ⁽²⁵⁾.

In Duitsland kan het ontslag als onrechtmatig worden beschouwd wanneer dit sociaal gezien ongerechtvaardigd is, d.w.z. wanneer dit gemotiveerd is noch door dringende bedrijfseconomische redenen, noch door de persoon of het gedrag van de werknemer zelf; het belang van de werknemer wordt afgewogen tegen dat van de werkgever. Bij ontslag om bedrijfseconomische redenen kan het onsociale karakter van de maatregel gelegen zijn in de keuze van de persoon die ontslagen wordt. De bewijslast rust op de werkgever; een onwettig ontslag wordt door de rechter nietig verklaard, en de werknemer wordt in zijn dienstbetrekking hersteld; bij niet-herstel wordt een schade-loosstelling toegekend ⁽²⁶⁾.

In Frankrijk wordt alleen de theorie van het rechtsmisbruik toegepast; deze wordt ruim aangewend, maar de bewijslast wordt op de werknemer gelegd, zodat de bescherming in de praktijk aanzienlijk herleid wordt. Het Franse Hof van Cassatie heeft trouwens uitdrukkelijk verklaard dat « l'employeur n'a aucune obligation particulière de stabilité de l'emploi » ⁽²⁷⁾.

In België wordt volgens een vaste rechtspraak het ontslag alleen dan als onrechtmatig beschouwd, wanneer de werkgever van zijn recht van opzegging misbruik heeft gemaakt. De theorie van het rechtsmisbruik, die in bepaalde landen één der voornaamste middelen vormt tot toepassing van het beginsel van de vastheid van betrekking wordt in België bij ontslag daarenboven beperkend toegepast.

Een ontslag werd bij ons zelden als onrechtmatig beschouwd; dit is wel gebeurd wanneer het kwaadwillig karakter van het opzet, dat de houder van het recht bezield, bewezen werd, of wanneer het ontslag duidelijk afgewend werd van zijn economisch of sociaal doel ⁽²⁸⁾.

In 1969 heeft de wetgever echter een einde willen stellen aan een juridische toestand die, naar zijn woorden zelf, « in de EEG alleen in België nog van toepassing was », en het begrip « willekeurig ontslag » in het arbeidsrecht ingevoerd. Als voorbeeld van willekeurig ontslag werd tijdens de behandeling van de wet onder meer verwezen naar de beweegredenen die de Franse rechtbanken als onrechtmatig hebben beschouwd — aanslag op de vrijheid van aansluiting bij een vakorganisatie bv. — alsook naar de beweegredenen die opgesomd zijn in de aanbeveling nr. 119 van de Internationale Arbeidsorganisatie. Door de minister werd uitdrukkelijk erop gewezen dat het begrip « willekeurig ontslag » in ruimere zin moet worden opgevat dan het begrip « rechtsmisbruik » uit het burgerlijk recht ⁽²⁹⁾.

Deze regeling, die thans eigenaardig genoeg echter alleen voor handarbeiders geldt, vertoont een unilateraal karakter. Zij beantwoordt aldus aan de eis van de « Aanbeveling nr. 119 van de I.A.B. ». De rechter die het willekeurig karakter van het ontslag vaststelt zal de werkgever de

betaling van de schadeloosstelling opleggen. De eis tot reïntegratie van een ontslagen werknemer in het bedrijf die door het Hof van Cassatie ongegrond verklaard werd ⁽³⁰⁾, zal echter ook nu nog weinig kans op succes hebben.

De reactie, die in de 20ste eeuw en voornamelijk na de 2de wereldoorlog tegen de liberale opvatting van vrijheid van opzegging is ontstaan, heeft, om de termen van Paul Durand te gebruiken, de grondslagen van het gemeenrecht opzij geschoven om de voortdurende van de kontraktuele verbintenis te verzekeren ⁽³¹⁾. Van de oorspronkelijke functionele wederkerigheid is op het vlak van het ontslagrecht veel verdwenen; het ontslag van werknemer en dat van werkgever wordt aan verschillende juridische regelingen onderworpen, en de dienstbetrekking heeft geleidelijk de aard verkregen van een specifiek rechtsgoed, waarvan de bescherming onder het arbeidsrecht ressorteert.

Dit streven naar stabilisatie van de dienstbetrekking beantwoordt aan onze moderne arbeidsethiek, die aan het recht op bestaanszekerheid van de werknemer een doorslaggevend belang toekent. Deze bestaanszekerheid, die op loonszekerheid steunt, wordt aldus in de eerste plaats door de arbeidszekerheid gewaarborgd. Het beginsel, dat niet alleen door een controle op de beweegredenen van ontslag, maar vooral door het behoud van de dienstbetrekking wordt gewaarborgd, dient echter niet tot het uiterste te worden doorgedreven; vanwege een werkgever kan inderdaad bezwaarlijk daadwerkelijk worden bekomen een werknemer in dienst te houden die hij in feite niet meer wenst.

Het bezwaar dat tegen een volstrekte vastheid kan aangevoerd worden ligt m.i. minder in de financiële weerslag op de onderneming dan wel in het gevaar dat het een zekere starheid in de arbeidsverhoudingen en in het economisch leven in zijn geheel zou kunnen veroorzaken; een dergelijke toestand van absolute vastheid zou wellicht ook een ongunstige weerslag kunnen hebben bij de aanwerving van personeel. In het opstellen van arbeidsrechtelijke normen dient derhalve, meen ik, steeds een zeker evenwicht te worden nagestreefd tussen de economische en sociale noodwendigheden van de maatschappij; zij vormen dikwijls een kompromis tussen de tegenstrijdige belangen van werknemers en werkgevers. Voorrang dient echter verleend aan het sociale. De oplossing die aan dit probleem moet gegeven worden, dient derhalve te geschieden via redelijke gedachten eerder dan door zich te laten leiden door kortzichtige economische belangen.

Technisch gezien is het arbeidsrecht, en meer bepaald het geheel van voorschriften die betrekking hebben op de stabiliteit van het dienstverband, zoals reeds gezegd, zeer ingewikkeld geworden. Deze voorschriften vormen een bron van talrijke geschillen, waarvan de berechting reeds vroeg aan een bijzondere rechtbank werd opgedragen. De rechtspleging die van toepassing was in de werkrechtersraden was eenvoudig, soepel, goedkoop en principieel snel; talrijke geschillen werden tijdens de voorafgaandelijke verzoening in der minne opgelost. De geschillen betreffende de sociale zekerheid, die dikwijls nauw aansluiten bij de geschillen in verband met de bescherming van de dienstbetrekking, werden anderzijds opgedragen aan administratieve rechtskolleges, aan scheidsrechtelijke commissies of aan de vrederechters. Deze jurisdicties verschilden van elkaar in bevoegdheid, samenstelling, structuur en rechtspleging. De noodzakelijkheid een eenvormig stelsel voor de berechting van het ganse sociaal contentieux in te voeren (die reeds in 1950 werd ingezien), is tot uiting gekomen in talrijke wetsvoorstellen en studies alsook in een initiatiefadvies van de Nationale Arbeidsraad. De eenheid van rechtsmacht werd met alge-

mene instemming vooropgesteld. Wat inrichting betreft waren daarentegen twee strekkingen merkbaar: de ene eiste een volledig afzonderlijke rechtsmacht op (voorstel Major), de andere daarentegen wenste de arbeidsgerechten geïntegreerd te zien in de gerechtelijke orde (Vorstel Kommissaris van de Koning).

Onze nieuwe arbeidsgerechten zijn in feite ontstaan uit een kompromis tussen de voorstanders van een autonome inrichting en deze die de integratie in de rechterlijke macht vooropstelden. Aan de vrees dat, in geval van integratie, de rechters de leemten, die in de sociale wetgeving bestaan, zouden aanvullen door voorschriften geput uit het burgerlijk recht, werd tegemoetgekomen door de oprichting van geïntegreerde maar autonome arbeidsgerechten.

De principiële algemene toepassing van de burgerlijke rechtspleging op de geschillen die onder de bevoegdheid vallen van de arbeidsgerechten wordt enigszins gemilderd en verenvend door de ruime taak die opgedragen wordt aan het arbeidsauditoriaat, dat door een dynamisch optreden een reële invloed zal kunnen uitoefenen op de behandeling van sociale geschillen. De onafhankelijkheid waarin door het Gerechtelijk Wetboek op structureel en jurisdictioneel gebied is voorzien, waarborgt echter, om de termen uit de bijlage bij het Senaatsverslag over te nemen: « de volle ontplooiing van een recht dat eigen is aan de arbeidsbetrekkingen ». ⁽³²⁾

(1) Van der Ven - Geschiedenis van de arbeid - 1965 - I - p. 73.

(2) Van der Ven - op. cit. - I - p. 34.

(3) G. Camerlynck in «De arbeidsovereenkomst volgens het recht van de deelnemende staten van de E.G.K.S.» - 1965 - samenvattend verslag nr. 2.

(4) Van der Ven - op. cit. - II - p. 51-52.

(5) Van der Ven - op. cit. - II - p. 56.

(6) Van der Ven - op. cit. - II - p. 238.

(7) Van der Ven - op. cit. - II - p. 256.

(8) Van der Ven - op. cit. - II - p. 276.

(9) G. Camerlynck - op. cit. - nr. 5.

(10) Brussel, 19 april 1828 - Pas. II - 266.

(11) «Genèse du droit social au cours du XIXe siècle» in Travaux et Conférences - U.L.B. 1963 - I - p. 63.

(12) Virton - Histoire et politique du droit du travail - 1968 - p. 11.

(13) M.-G. Levenbach - Veertig jaar arbeidsrecht - 1966 - p. 14.

(14) Cass. 23 november 1967 - T.S.R. - 1967 - p. 351 (cfr. in zelfde zin Cass., 9 oktober 1970).

(15) Vaste rechtspraak - cfr. o.m. Cass. 26 februari 1970 - T.S.R. 1970 p. 80. - Cass. 18 maart 1965 - T.S.R. 1965, p. 179.

(16) G. Camerlynck et Lyon-Caen - Droit du travail - 1970 - p. 301.

(17) Actes du Ve Congrès International de Droit du travail et de la Sécurité sociale - Lyon - 1963 - T. II «Le règlement des différends relatifs à l'exercice du pouvoir disciplinaire de l'employeur, y compris le renvoi» - Belgisch verslag - p. 31.

(18) Actes du Ve Congrès International de Droit du travail et de la Sécurité sociale - Lyon - 1963 - op. cit. - samenvattend verslag - p. 511.

(19) P. Durand in «De stabiliteit van de dienstbetrekking in het recht van de deelnemende staten van de E.G.K.S.» 1958 - samenvattend verslag - p. 47-48.

(20) H.L. Bakels - «De verhouding tussen het ontslagrecht van het B.W. en art. 6 B.B.A.» - Sociaal Maandblad Arbeid - 1970 - p. 431.

(21) G. Boldt in «De stabiliteit van de dienstbetrekking...» op. cit. - p. 96 vlg.

(22) L. Mangoni in «De stabiliteit van de dienstbetrekking...» op. cit. - p. 291 vlg.

(23) Camerlynck et Lyon-Caen - op. cit. nr. 173.

(24) Actes du Ve Congrès International... - op. cit. - p. 541.

(25) Art. 1639 B.W. - cfr. Van der Grinten - Arbeidsovereenkomstenrecht - 1965 - p. 153 vlg.

(26) G. Boldt - op. cit. - p. 90.

(27) Cass. soc. 4 juillet 1967 - Bull. Civ. IV - p. 468.

(28) Cfr. o.m. W.R. Beroep Brussel 24 april 1963 - T.S.R. 1963 - p. 125.

(29) Parl. Hand. Kamer - zitting 4 juni 1969 - p. 37

(30) Cass. 16 november 1963 - Pas. 1964 - I - 279

(31) P. Durand - op. cit. - nr. 9.

(32) Senaat 1964-1965 - Gedr. St. nr. 170 - p. 241.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 7 januari 1971.

Voorzitter: M. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: M. Busin.

Eerste advocaat-generaal: M. Mahaux.

1. Taalgebruik in Gerechtszaken. — Stukken in een taal die de rechter niet kent. — Taak van de rechter.
2. Recht van verdediging. — Stukken in een andere taal dan die van de rechtspleging. — Regelmatig overgelegd. — Uit het debat geweerd. — Afbreuk aan het recht van verdediging.
3. Recht van verdediging. — Algemeen rechtsprincipe.

1. Geen enkele wettelijke bepaling stelt de rechter ervan vrij acht te slaan op stukken die in een andere taal dan die van de rechtspleging zijn gesteld, wanneer deze stukken hem regelmatig door de partijen of door een van de partijen zijn voorgelegd. Als hij de taal niet kent waarin die stukken zijn gesteld, moet hij de dienstige maatregelen nemen om ervan de vertaling te bekomen.
2. De rechter die door een partij tot staving van haar aanspraken regelmatig overgelegde stukken uit het debat houdt omdat ze in een andere taal dan die van de rechtspleging gesteld zijn en er geen vertaling van

bij het dossier van de rechtspleging gevoegd is, doet afbreuk aan het recht van verdediging van die partij.
3. Het recht van verdediging is een algemeen rechtsbeginsel.

Valentin t./ de Turck.

Gelet op het bestreden arrest, op 19 december 1969 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 2, lid 2, van het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers, 6-1 van het verdrag van 4 november 1950 en 20 maart 1952 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, 1 van de wet van 13 mei 1955 houdende goedkeuring van genoemd verdrag, 740, 771, 774, 807, 1042 van het Gerechtelijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, dat de scheiding van tafel en bed tegen eiser toestaat en uitspraak doet over diverse bijkomende maatregelen, verklaart buiten de debatten te houden, zonder er acht op te slaan, alle in het Nederlands gestelde stukken waarvan de vertaling in de Franse taal niet bij het dossier van de rechtspleging werd gevoegd,

terwijl de in het Nederlands gestelde stukken, die met name regelmatig door eiser werden overgelegd, proces-

sen-verbaal bevatten die werden opgemaakt tijdens strafrechtelijke onderzoeken waarnaar het arrest verwijst; de rechters in hoger beroep, indien ze de taal niet kenden waarin die stukken waren opgesteld, de dienstige maatregelen moesten nemen om er de vertaling van te bekomen en ze, door ambtshalve te weigeren er acht op te slaan, afbreuk hebben gedaan aan het recht van de verdediging (schending van de hierboven aangeduide bepalingen, met uitzondering van artikel 97 van de Grondwet); in elk geval, wegens het niet bepalen van de aard van de buiten de debatten gehouden stukken en of ze door eiser of door verweerster of door beiden werden aangevoerd, het arrest, waarvan de wettelijkheid hierdoor niet kan worden getoetst, niet behoorlijk met redenen is omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat het arrest, dat de scheiding van tafel en bed tegen eiser toestaat wegens mishandelingen en grove beledigingen, werd gewezen op een in het Frans gevoerde procedure;

Overwegende dat het Hof van Beroep deze beslissing steunt op de getuigenverhoren die in de zaak werden afgenomen en op « verschillende strafrechtelijke onderzoeken » waarnaar het verwijst;

Overwegende dat het arrest verklaart uit de debatten te houden, zonder er acht op te slaan, alle in het Nederlands gestelde stukken waarvan de vertaling in de Franse taal niet bij het dossier van de rechtspleging werd gevoegd;

Dat het Hof van Beroep uitdrukkelijk melding maakt van het getuigenis van de enige getuige die in de loop van de getuigenverhoren in het Nederlands werd gehoord, zodat deze verklaring alleen kan slaan op de in deze zelfde taal gestelde inlichtingsstukken;

Overwegende dat geen enkele wettelijke bepaling de rechter ervan vrijstelt acht te slaan op stukken die in een andere taal dan die van de rechtspleging zijn gesteld, wanneer deze stukken hem regelmatig door de partijen of door een van de partijen werden voorgelegd;

Dat wanneer hij de taal niet kent waarin deze stukken zijn gesteld hij de dienstige maatregelen moet nemen om ervan de vertaling te bekomen;

Overwegende dat het Hof van Beroep, door, om de enige reden die het opgeeft, stukken buiten de debatten te houden die partijen regelmatig hadden overgelegd tot staving van hun aanspraken, afbreuk heeft gedaan aan het recht van verdediging van eiser en aldus het algemeen beginsel heeft miskend dat dit recht bekrachtigt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter wordt beslist;

Verwijst de zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

NOOT. — Cass., 25 september 1969, R.W. 1969-70 751: De rechter moet acht slaan op alle getuigenissen die in de hem regelmatig overgelegde processen-verbaal van getuigenverhoor zijn opgenomen en zo hij de taal niet kent, waarin sommige getuigenissen zijn afgelegd, dient hij passende maatregelen om er de vertaling van te bekomen.

Zie over het recht van verdediging: W. Ganshof van der Meersch, *Le droit de défense, principe général de droit*, in *Mélanges en l'honneur de Jean Dabin*, 1963,

blz. 569 e.v.; Procureur-generaal Ganshof van der Meersch, *Propos sur le texte de la loi et les principes généraux du droit*, Rede op de plechtige zitting van het Hof van Cassatie van 1 september 1970, blz. 111 tot 123.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 11 december 1970.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Advocaat-generaal : M. Dumon.

Advocaat : Mr. van Hecke.

Taalgebruik in bestuurszaken. — Ter griffie van de rechtbank van koophandel neergelegde akte van een vennootschap. — Griffier. — Verzoekschrift tot toevoeging van een vertaling. — Bevelschrift van de vrederechter. — Hoger beroep van de vennootschap. — Ontvankelijk.

De griffier bij de rechtbank van koophandel had bij de vrederechter een verzoekschrift ingediend ten einde overeenkomstig art. 52 van de wet van 2 augustus 1963 te horen bevelen dat een vertaling zou toegevoegd worden aan een ter griffie van de rechtbank van koophandel neergelegde akte, waarbij een vennootschap de verplaatsing van haar zetel besliste; bij bevelschrift willigde de vrederechter dit verzoek in en legde de kosten van de vertaling ten laste van de vennootschap. Deze kwam in hoger beroep van het bevelschrift.

De vennootschap werd ter zake niet opgeroepen en diende niet opgeroepen te worden. In deze procedure op eenzijdig verzoekschrift is zij niet tussengekomen en zij kan, ten aanzien van het bevelschrift van de vrederechter niet als partij beschouwd worden. Haar hoger beroep was derhalve niet ontvankelijk.

Griffier bij de rechtbank van koophandel te Brussel t./ N.V. S.A.F.V.S.A.

Gelet op het bestreden vonnis, op 8 november 1966 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artt. 52 van de wet van 2 augustus 1963 op het gebruik van de talen in bestuurszaken, 36 van de wet van 25 maart 1876 houdende de eerste titel van het inleidend boek van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, doordat het bestreden vonnis het hoger beroep van verweerster tegen het bevelschrift dat door de vrederechter werd gegeven op het verzoekschrift van eiser ontvankelijk verklaart op de gronden dat « artikel 52 van de wet van 2 augustus 1963 niets vermeldt over het al dan niet verbieden van een beroep tegen de beslissing die de vrederechter treft; dat bij ontstentenis van dergelijk verbod het beroep in principe ontvankelijk is te meer daar de getroffen beslissing een schade kan of kon berokkenen aan één der partijen »,

terwijl verweerster, die geen partij was bij de procedure voor de vrederechter, geen hoger beroep kon instellen tegen het bevelschrift dat op eenzijdig verzoekschrift werd gewezen en de overweging dat het bevelschrift haar schade berokkende enkel de mogelijkheid derden-verzet tegen het bevelschrift te vormen tot gevolg kon hebben;

Overwegende dat eiser bij de vrederechter een verzoekschrift heeft ingediend ten einde overeenkomstig art. 52

van de wet van 2 augustus 1963 te horen bevelen dat, een vertaling zou worden toegevoegd aan de ter griffie van de rechtbank van koophandel neergelegde akte, waarbij verweerster de verplaatsing van haar maatschappelijke zetel besliste;

... Dat de vrederechter, bij bevelschrift van 23 december 1963, dit verzoek inwilligde en de kosten van die vertaling ten laste van verweerster legde;

Overwegende dat verweerster hoger beroep tegen dit bevelschrift instelde;

Overwegende dat verweerster ter zake niet opgeroepen werd noch diende opgeroepen te worden, dat zij in deze procedure op eenzijdig verzoekschrift niet is tussengekomen en dat zij, ten aanzien van het bevelschrift van de vrederechter niet als partij kan beschouwd worden; dat het door haar ingesteld hoger beroep dienvolgens niet ontvankelijk was;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan en zegt dat daarover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT — Verg. Rb. Brussel, 8 november 1966, waarvan de tekst geciteerd wordt in een noot onder een vonnis van dezelfde rechtbank van dezelfde datum, J.T. 1966, 685.

Zie art. 59 van het K.B. van 18 juli 1966 houdende coördinatie van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken.

Bij een vordering op eenzijdig verzoekschrift kan al wie niet in dezelfde hoedanigheid in de zaak is tussengekomen, verzet doen tegen de beslissing die zijn rechten benadeelt (art. 1033 G.W.).

C.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 26 februari 1971.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever : M. Wauters.

Advocaat-generaal : M. Dumon.

Advocaten : Mrs. Houtekier en Struye.

Burgerlijke rechtspleging. — Verhoor van partijen persoonlijk. — Geen proces-verbaal. — Verklaringen die tot grondslag van de beslissing dienen. — Moeten in het vonnis vermeld worden.

Wanneer de persoonlijke verschijning van de partijen bij toepassing van de artt. 119 en 428 Rv. plaatsvindt voor het gehele rechtscollege, is weliswaar het opstellen van een proces-verbaal dat de verklaringen van de partijen vaststelt niet door de wet voorgeschreven, maar deze verklaringen dienen toch, in zover ze tot grondslag van de beslissing van dit rechtscollege in aanmerking worden genomen, in het vonnis vermeld te worden.

Van Eeghem t./Derynck.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 november 1969 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artt. 119 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 1319, 1320, 1322, 1349, 1356 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis de oorspronkelijke vordering gegrond verklaart en de eisers tot ontruiming van het betwiste perceel veroordeelt om de reden dat, oordelend na de persoonlijke verschijning van de partijen, het «thans duidelijk is gebleken dat appellant (thans verweerder), bij het afsluiten van de huurovereenkomst, zich de vrije beschikking heeft willen voorbehouden over de grond palende aan het door de geïntimeerden (thans de eisers) in huur genomen goed met het oog op een eventuele uitbreiding van zijn eigen handelszaak en dus niet wenste dat deze grond, tijdens de huur, zonder zijn 'akkoordstelling' zou bezwaard worden met een handelshuur, doch dat hij bij wijze van loutere gedoogzaamheid het gebruik van deze grond door de geïntimeerden toeliet en zelfs er over een 'optie van pacht' ten hunnen voordele bedong, daarmede bedoelende, hem de voorkeur van huur tegenover alle derden te beloven, voor het geval hij deze grond niet meer nodig achtte voor eigen handelsdoeleinden en akkoord ging met de verhuring ervan; dat alle gegevens erop wijzen, dat de geïntimeerden deze bedoeling van appellant, geformuleerd in art. 17 van de huurovereenkomst, wel aldus hebben begrepen bij het aangaan van de huurovereenkomst, doch thans, na verloop van jaren, pogen hun gebruik bij gedoogzaamheid te zien omzetten in huurdersrechten zonder de eigenlijke akkoordstelling van appellant; dat aldus in het licht van de zich thans opdringende uitleg nopens art. 17 van de huurovereenkomst, er geen tegenstrijdigheid bestaat tussen het laten gebruiken van de kwestieuze grond bij gedoogzaamheid en het tevens toestaan van een 'optie van pacht', deze laatste in feite afhankelijk gesteld zijnde van het oordeel van appellant dat hij deze grond voor eigen gebruik niet nodig zal hebben en van zijn akkoord om deze grond voortaan te verhuren»,

terwijl, eerste onderdeel, het vonnis beslist dat de door art. 17 van het huurcontract aan de eisers toegekende optie van pacht afhankelijk is van de loutere wil van verweerder en het lichten van de optie derhalve geen uitwerking kan hebben en daarom steunt op de door de partijen tijdens de persoonlijke verschijning in raadkamer afgelegde verklaringen, waarvan geen proces-verbaal werd opgesteld, en zonder deze verklaringen in het vonnis zelf weer te geven (schending van de artt. 119 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 1349 en 1356 van het Burgerlijk Wetboek).

tweede onderdeel, de eisers in hun conclusie, genomen na de persoonlijke verschijning in uitdrukkelijke bewoordingen bleven staande houden dat het duidelijk is, «dat indien het de bedoeling ware geweest van appellant zich het kwestieuze stuk perceel voor te behouden, hij dan geen optie tot huur had gegeven aan de geïntimeerden. Bewijs te meer hoe het standpunt dat hij vooropzette tijdens de persoonlijke verschijning van de partijen onmogelijk kan worden bijgetreden» (schending van de artt. 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek).

derde onderdeel, de motivering van het bestreden vonnis doet besluiten dat de verklaringen van verweerder als bewijsmiddel tegen de eisers aangewend werden en het in alle geval niet mogelijk maakt uit te maken welke verklaringen van welke partijen in aanmerking genomen werden om de eisers te veroordelen, terwijl de verklaringen van verweerder niet tegen de eisers mogen ingeroepen worden als bewijsmiddel, zodat het toezicht van het Hof volledig onmogelijk is (schending van de artt. 119 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 1349, 1356 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet):

Wat het eerste en het derde onderdeel samen betreft: Overwegende dat het bestreden vonnis, na aan het vonnis van 28 juni 1968 te hebben herinnerd hetwelk vooraleer ten gronde te beslissen, de persoonlijke verschijning van de partijen beval, zijn redenering nopens de interpretatie van art. 17 van de tussen partijen aangegane huurovereenkomst doet voorafgaan door de woorden: «dat thans duidelijk is gebleken...»; dat hieruit blijkt dat de rechters de verklaringen van de partijen in aanmerking hebben genomen om tot de door hen aan gezegd art. 17 gegeven interpretatie te besluiten;

Overwegende dat zo, weliswaar, wanneer de persoonlijke verschijning van de partijen bij toepassing van de artikelen 119 en 428 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering plaats vindt, zoals ten deze, voor het gehele rechtscollege waarbij het geding aanhangig is, het opstellen van een proces-verbaal dat de verklaringen van de partijen vaststelt, niet door de wet is voorgeschreven, deze verklaringen, in zover zij tot grondslag van de beslissing van dit rechtscollege in aanmerking worden genomen in het vonnis dienen vermeld te worden; dat, inderdaad, zo de rechter soeverein de bedoeling van de partijen in de overeenkomsten interpreteert en onder meer op de verklaringen van bedoelde partijen kan steunen, mits inachtneming van de regelen betreffende de bewijswaarde van die verklaringen, hij zijn beslissing desbetreffend dient te motiveren; dat bij ontstentenis daarvan, hij het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn toezicht over de wettelijkheid van de beslissing uit te oefenen;

Dat die onderdelen gegrond zijn;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan, zegt dat erover door de feitenrechter zal worden beslist;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk, zetelende in hoger beroep.

NOOT. — *Proces-verbaal bij verhoor van partijen.*

Het verhoor van partijen wordt geregeld door de artt. 992 tot 1004 gerechtelijk wetboek. In de artt. 1000 en 1004 worden enkele artikelen betreffende het verhoor van getuigen, onder meer de artikelen 939 en 948, toepasselijk gemaakt op het verhoor van partijen.

Het verslag Van Reepinghen (I, 390) zei: «Er wordt proces-verbaal opgemaakt van de verklaringen, behalve wanneer de zaak in eerste en laatste aanleg wordt be-recht.»

Dat is niet meer juist.

Art. 939, lid 1, dat toepasselijk is bij het verhoor van partijen, zegt: «Het getuigenis wordt op schrift gesteld.» Oorspronkelijk was er bij art. 939 een vijfde lid: «De bepalingen van deze eerste vier leden zijn niet van toepassing in het geval van art. 948, tweede lid.» In art. 948, tweede lid, stond onder meer: «Wanneer de zaak in eerste en laatste aanleg wordt beslist, wordt geen proces-verbaal opgemaakt.»

Ingevolge een amendement van de heer Charpentier werden de laatste twee leden van art. 948 en het laatste lid van art. 939 weggelaten met de volgende verantwoording: «Een amendement van de heer Charpentier (Stuk nr. 59/18), dat ertoe strekt het laatste lid weg te laten, werd aanvaard. De leden van uw Commissie waren inderdaad van oordeel dat van elke getuigenis proces-verbaal moet opgesteld worden. Het verhoor kan inderdaad verschillende dagen en soms meerdere weken vóór de pleidooien gehouden worden, zodat het proces-verbaal

onontbeerlijk is voor de rechter die uitspraak over de zaak zelf moet doen. Het proces-verbaal blijkt ook onontbeerlijk te zijn wanneer een klacht wegens meened tegen de getuigen ingediend wordt. Men deed nog verder opmerken dat, wanneer de rechter de bewijskracht van de getuigenis miskent, zulks een reden tot cassatie kan zijn» (Verslag Hermans, Kamer, 1965-66, nr. 59/49, blz. 139 bij art. 939; zie ook blz. 141 bij art. 948).

Er dient dus, ook wanneer de zaak zelf in eerste en laatste aanleg is, zowel van een verhoor van getuigen als van een verhoor van partijen een proces-verbaal opgemaakt te worden, waarin de verklaringen van de getuigen c.q. van de partijen op schrift gesteld worden.

C.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 14 januari 1971.

Voorzitter: M. Valentijn.

Raadsheer-verslaggever: M. Polet.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Huwelijk. — Verplichting tot hulpverlening. — Verplichting bij te dragen in de lasten van de huishouding. — Uitvoering. — In de echtelijke verblijfplaats. — Feitelijke scheiding. — Schuld van de andere echtgenoot. — Bewijslast.

De bij art. 212 B.W. bepaalde verplichting tot hulpverlening evenals de bij art. 218 opgelegde verplichting bij te dragen in de lasten van de huishouding moeten in beginsel in de echtelijke verblijfplaats uitgevoerd worden.

Wanneer de echtgenoten feitelijk gescheiden zijn, moet de echtgenoot die zich beroept op een van beide bepalingen, bewijzen dat de scheiding en eventueel het voortduren ervan aan de schuld van de andere echtgenoot te wijten zijn.

Fournea t./ Van Meensel.

Gelet op het bestreden vonnis, op 14 november 1969 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 212, 218 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis beslist dat de rechtsvordering van eiseres niet gesteund was op artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij de wederzijdse verplichting van de echtgenoten tot bijdrage in de lasten van het huwelijk wordt voorgeschreven, doch op artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek, waarin de verplichting van de echtgenoten is neergelegd om elkaar desnoods te helpen, op grond dat eiseres niet een overdracht van bedragen vroeg die een machtiging insloot om in de plaats van de echtgenoot-schuldenaar te ontvangen, doch een uitkering,

terwijl de wederzijdse verplichting van de echtgenoten om in de lasten van het huwelijk bij te dragen aanleiding kan geven tot de rechtsvordering tot betaling van een uitkering en aldus de door het bestreden vonnis aangevoerde grond in rechte verkeerd is;

Overwegende dat de bij artikel 212 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde verplichting tot hulpverlening evenals de bij artikel 218 van hetzelfde wetboek opge-

legde verplichting bij te dragen in de lasten van de huishouding in beginsel in de echtelijke verblijfplaats uitgevoerd moeten worden; dat, wanneer de echtgenoten feitelijk gescheiden zijn, de echtgenoot die zich beroept op een van deze beide bepalingen moet bewijzen dat de scheiding en eventueel het voortduren ervan aan de schuld van de andere echtgenoot te wijten zijn;

Overwegende dat, ten deze, het vonnis vaststelt dat eiseres dit bewijs niet levert;

Dat deze grond volstaat om het bestreden beschikend gedeelte te verantwoorden en het middel dus niet ontvankelijk is wegens het ontbreken van belang;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 12 juni 1970.

Eerste Voorzitter: M. Somerhausen.

Raadsheren: de HH. De Bock en Remion.

Substituut-auditeur-generaal: M. Boland.

Advocaat: Mr. J. Faures.

Talen in bestuurszaken. — Brussel-Hoofdstad.

Wanneer de wetgever aan de gemeenten van de Brusselse agglomeratie een termijn van 10 jaar heeft toegestaan om het taalevenwicht tot stand te brengen heeft hij dat gedaan opdat dit geleidelijk kan geschieden en om te voorkomen dat de onmiddellijke verwezenlijking de organisatie in de war stuurt en bijkomende uitgaven meebrengt.

Deze interpretatie van artikel 21 par. 7, 2e lid van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 volgt uit de tekst zelf en wordt in genendele tegengesproken door de parlementaire voorbereiding van deze wet.

De Minister dient op die geleidelijke verwezenlijking toe te zien.

C.O.O.-Brussel t/ Belgische Staat
Minister van Volksgezondheid).

Arrest nr. 14.166.

Gezien het op 8 juni 1967 ingediende verzoekschrift, waarbij de Commissie van Openbare Onderstand van Brussel, hiertoe door de gemeenteraad gemachtigd op 3 juli 1967, de nietigverklaring vordert van het koninklijk besluit van 3 april 1967 houdende vernietiging van de beslissing waarbij zij Jean Belien voor een jaar op proef benoemt tot chef van de dienst analytische boekhouding;

Overwegende dat de chef van de dienst analytische boekhouding van verzoekster op 1 oktober 1966 op pensioen is gesteld; dat verzoekster op 6 oktober 1966 de administratieve directeurs van de ziekenhuizen, de dienstchefs, de bureauchefs en ermee gelijkgestelde ambtenaren van het administratief kader verzocht heeft zich kandidaat te stellen voor de vacante betrekking; dat alleen Jean Belien, bureauchef bij de dienst boekhouding, heeft gekandideerd; dat de Commissie van Openbare Onderstand op 25 oktober 1966 eenparig besloten heeft die kandidaat voor een jaar op proef tot dienstchef te benoemen; dat die beslissing op 29 december 1966 op het provinciebestuur toegekomen is; dat de vice-gouver-

neur van Brabant op 19 januari 1967 aan de voorzitter van de Commissie van Openbare Onderstand heeft laten weten dat hij de benoeming niet kon aanvaarden wegens de schreeuwende wanverhouding tussen de ambtenaren van beide taalrollen; dat hij voorstelde de beslissing van 25 oktober 1966 in te trekken, een ambtenaar van de Nederlandse taalgroep in de vacante betrekking te benoemen en Jean Belien in overtal te benoemen op grond van artikel 7 van het koninklijk besluit nr. VI van 30 november 1966 houdende maatregelen tot vrijwaring van de verkregen rechten van ambtenaren die op 1 september 1963 verbonden waren aan een plaatselijke of gewestelijke dienst gevestigd in Brussel-Hoofdstad; dat de Commissie eenparig geweigerd heeft haar beslissing van 25 oktober 1966 in te trekken en besloten heeft dat de secretaris-generaal haar verslag zou uitbrengen over de middelen die aangewend dienden te worden om op 1 september 1973 te komen tot de gelijkheid als bedoeld in artikel 21, § 7, tweede lid, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966; dat de vice-gouverneur de beslissing van de Commissie van Openbare Onderstand van 25 oktober 1966 op 3 februari 1967 geschorst heeft; dat de Commissie van Openbare Onderstand op 14 februari 1967 kennis heeft genomen van de redenen van de schorsing; dat haar beslissing op 22 februari 1967 op het provinciaal gouvernement is toegekomen; dat het bestreden koninklijk besluit de benoeming van Jean Belien heeft vernietigd;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit overweegt:

« Dat luidens artikel 21, § 7, tweede lid, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, de betrekkingen die gelijk zijn aan of hoger zijn dan die van afdelingschef ten laatste tegen 1 september 1973 bezet moeten worden door ambtenaren van beide taalgroepen en dat die gelijkheid gaandeweg moet worden bereikt...;

« ... dat de vergelijking, op het niveau van de betrekkingen die gelijk zijn aan of hoger zijn dan die van afdelingschef, tussen het aantal betrekkingen die bezet zijn door ambtenaren van de Franse taalgroep en het aantal betrekkingen die bezet zijn door ambtenaren van de Nederlandse taalgroep, een schreeuwende wanverhouding van 33 tegen 4 aan het licht brengt;

« ... dat de beslissing van de Commissie van Openbare Onderstand geen rekening houdt met de bepalingen van artikel 21, § 7, tweede lid, van de gecoördineerde wetten betreffende het gebruik van de talen;

« ... dat zij het algemeen belang krenkt »;

Overwegende dat verzoekster zich beroept op de schending en de verkeerde toepassing van artikel 21, § 7, tweede lid, van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, en derhalve ook op de schending van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet, welke schending als zodanig een overschrijding van macht impliceert doordat het bestreden besluit de vernietiging van de beslissing van 25 oktober 1966 uitsluitend verantwoordt onder beroep op de wanverhouding die thans bij de Commissie van Openbare Onderstand van Brussel zou bestaan tussen het aantal betrekkingen bezet door ambtenaren van dat bestuur die onderscheidenlijk tot de Franse en tot de Nederlandse taalgroep behoren, en daar dan uit afleidt dat de beslissing van de Commissie « geen rekening houdt » met de bepalingen van het genoemde artikel 21, § 7, van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken en derhalve moet worden geacht het algemeen belang te krenken, terwijl, volgens de tekst zelf van dat artikel 21, § 7, het einddoel, namelijk de gelijkheid tussen de ambtenaren en beambten in betrekkingen

die gelijk zijn aan of hoger zijn dan die van afdelingschef, onderscheidenlijk van de Nederlanse en de Franse taalgroep, eerst tegen 1 september 1973 bereikt moet zijn; dat zij doet gelden dat de wet echter niet bepaald heeft op welke wijze en met welke middelen de betrokken besturen tewerk moeten gaan om die gelijkheid binnen de gestelde termijn tot stand te brengen — hetgeen noodzakelijk impliceert dat de wetgever hun de keuze heeft gelaten tussen de maatregelen welke zij daartoe meest dienstig achten, zodat er in die aangelegenheid geen aanleiding kan zijn tot een optreden van de toezichthoudende overheden tenzij in het, kennelijk hier niet voorhanden geval waarin bewezen mocht zijn dat het betrokken bestuur zich bewust wil onttrekken aan een geleidelijke toepassing van de genoemde wetsvoorschriften;

Overwegende dat de wetgever, als hij de gemeenten van de Brusselse agglomeratie een termijn van tien jaar heeft toegestaan om het taalevenwicht tot stand te brengen, dat gedaan heeft opdat dit geleidelijk kan geschieden en om te voorkomen dat de onmiddellijke verwezenlijking de organisatie in de war stuurt en bijkomende uitgaven meebrengt; dat deze interpretatie van artikel 21, § 7, tweede lid, van de gecoördineerde wetten volgt uit de tekst zelf; dat zij in genen dele wordt tegengesproken door de parlementaire voorbereiding van de wet en integendeel steun vindt in een verklaring die de Minister van Binnenlandse Zaken heeft afgelegd tijdens de vergadering van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 11 juli 1963 (Parlementaire Handelingen, blz. 44);

Overwegende dat de Minister derhalve op die geleidelijke verwezenlijking dient toe te zien; dat de Commissie van Openbare Onderstand van Brussel in het onderhavige geval niet bewezen en zelfs niet beweerd heeft dat zij het taalevenwicht op de gestelde datum zou kunnen verwezenlijken ondanks de vernietigde benoeming; dat zij het door de secretaris-generaal op te maken verslag over de middelen om de door de wet vereiste gelijkheid binnen de wettelijke termijn te bereiken niet heeft ingediend; dat zij in haar laatste memorie niet duidelijk maakt hoeveel dichters zij bij die gelijkheid zou zijn gekomen; dat zij alleen maar verklaart dat geen andere benoeming vernietigd is sedert het bestreden besluit tot stand is gekomen; dat de Koning derhalve gerechtigd was een benoeming te vernietigen die geen verbetering bracht in het bestaande gebrek aan evenwicht,

Besluit :

Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

25 februari 1971.

Voorzitter: M. Liard.

Raadsheren: MM. P. Grenz en J. Blockx.

Advocaten: Mrs. R. Van de Vorst, Vandendriessche loco L. Van der Straeten, T. Van Rompaey en J. Calewaert loco W. Calewaert.

Brand en brandbestrijding. — Kosten. — Wettelijke verplichting. — Strijdige overeenkomst. — Uitsluitend belang. — Inwoner van de gemeente.

Brandvoorkoming en brandbestrijding zijn, krachtens art. 3-5 titel XI van het Decreet van 16-24 augustus 1790, een gemeentelijke verplichting. De desbetreffende kosten vallen dan ook ten laste van de gemeente waar de brand woedde. Andersluidende overeenkomsten dienen zonder uitwerking te blijven. Het feit dat de brandbestrijding in

het uitsluitend belang van de geteisterde gebeurde, ontslaat de gemeente niet van haar wettelijke verplichting omdat zij niet alleen branden dient te voorkomen, maar ook dient te doen ophouden. Hogergenoemd decreet maakt geen onderscheid tussen de rechtspersonen, zodat ook de Staat, als eigenaar van de goederen op het grondgebied van de gemeente gelegen, van de brandbestrijding ten laste van de gemeente, kan genieten.

Stad A. t./Gem. H en Belgische Staat.
(Ministerie van Landsverdediging).

Gezien in eensluidend afschrift het vonnis de dato 12 februari 1970 der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, waarvan geen betekening wordt voorgelegd en waartegen op 13 april 1970 een naar vorm en termijn regelmatig beroep werd ingesteld;

Gelet op de incidentele beroepen bij besluiten;

Aangezien de eis in vrijwaring voor de eerste rechter ingeleid door de Gemeente Hemiksem tegen haar medeverweerder, de Belgische Staat, afgewezen werd, waaruit volgt dat het hoger beroep onontvankelijk voorkomt bij gebrek aan belang in zover tegen de gemeente Hemiksem gericht;

Aangezien de Stad Antwerpen dagvaarding liet betekenen aan de Belgische Staat en aan de Gemeente Hemiksem om betaling te bekomen van de blussingswerken door haar brandweer uitgevoerd op 16 en 17 mei 1967, ter bestrijding van een brand uitgebroken in de kazerne St.-Bernardus, eigendom van de Belgische Staat, gelegen op het grondgebied van de gemeente Hemiksem;

Aangezien door artikel 3-5°, titel XI van het Decreet van 16-24 augustus 1790, aan de gemeenten ondermeer opgelegd wordt alle nuttige maatregelen te treffen om onheilen, zoals branden, te voorkomen en te doen ophouden, waaruit voortvloeit dat de kosten gerezen door de uitvoering van bewuste wettelijke plicht, ten laste der gemeenten vallen;

Aangezien ter zake vaststaat dat het brandweerkorps der gemeente Hemiksem over onvoldoende middelen beschikte om de brand doeltreffend te bestrijden, zodat de medewerking van de stedelijke brandweer van Antwerpen werd ingeroepen en de kosten van deze hulpverlening derhalve door de gemeente Hemiksem dienen gedragen te worden;

Aangezien daartegen tevergeefs wordt opgeworpen dat de eerste oproep gericht aan de brandweer van Antwerpen, uitging van de bevelvoerder van de Kazerne, en dat deze verklaard heeft dat de bevestiging van deze oproep door de gemeente « op zijn vraag een verantwoordelijkheid geschiedde »;

Aangezien de Gemeente inderdaad niet kan vrijgesteld worden van een verplichting die haar door de wet wordt opgelegd, zodat alle overeenkomsten of verbintenissen door derden desbetreffend aangegaan, zonder uitwerking blijven en namelijk ter zake de gegrondheid van de hoofdeis tegen de Gemeente niet kunnen ontzenuwen noch een verhaal van de gemeente tegen de geteisterde kunnen rechtvaardigen;

Aangezien verder ondoeltreffend is dat de brandweer van Antwerpen in het uitsluitend belang van de Belgische Staat zou hebben ingegrepen, wegens de omstandigheid dat geen nabijegelegen eigendommen van derden door de brand bedreigd werden, daar de verplichting van de gemeente niet beperkt is tot het voorkomen van branden, maar ook de zorg oplegt deze te doen ophouden;

Aangezien evenmin opgaat het argument afgeleid uit de bewering dat de Kazerne, als militair domein, geen deel zou uitmaken van het grondgebied van de Gemeente, en dat de Belgische Staat geen inwoner van de Gemeente is;

Aangezien, met het oog op de toepassing van het Decreet van 16-24 augustus 1790, geen onderscheid te maken is tussen de rechtspersoonlijkheid van de eigenaars der goederen waarvan de bescherming tegen onheil en brand door de wet aan de Gemeenten toevertrouwd is, zonder uitzondering, wanneer zij op het gemeentelijk grondgebied gelegen zijn;

Aangezien ten slotte er geen aanleiding bestaat de rekening van de Stad Antwerpen te herleiden, omdat een afdeling van de stedelijke brandweer ter plaatse is gebleven wanneer haar verdere tussenkomst overbodig zou zijn geworden, vermits de noodzakelijkheid deze afdeling ter plaatse te houden duidelijk af te leiden is uit het verslag van de korpsoverste der brandweer van Hemiksem, zodat het in subsidiaire orde gevraagde getuigenverhoor dient verworpen te worden;

Om die redenen,

Het Hof,

Na beraad,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpende,

— Verklaart het hoofdberoep onontvankelijk in zover tegen de gemeente Hemiksem gericht;

— Ontvangt het voor het overige, alsmede de incidentele beroepen, en erop rechtdoende:

— Bevestigt het aangevochten vonnis waar het de hoofdeis en de eis in vrijwaring ontvangen heeft;

— Doet het teniet voor het overige;

— Wijzigende:

Verklaart de hoofdeis ongegrond tegen de Belgische Staat;

Wijst hem af;

Verklaart hem gegrond tegen de gemeente Hemiksem en veroordeelt deze gemeente om aan de Stad Antwerpen te betalen de som van 210.090 frank (tweehonderd en tienduizend negentig frank), te vermeerderen met de verwijsintresten vanaf 26 juli 1967 tot 9 oktober 1968 en met de gerechtelijke intresten sindsdien;

Verklaart de eis in vrijwaring ongegrond;

Wijst hem af;

Verwijst de gemeente Hemiksem in de kosten in eerste aanleg, met uitzondering van deze gerezen door de inzakeroeping van de Belgische Staat, dewelke ten laste van de Stad Antwerpen zullen blijven, de kosten in eerste aanleg aan de zijde van appellant begroot op 2283 frank + 3000 frank (rechtspiegingsvergoeding);

— Verwijst de gemeente Hemiksem in de kosten in beroep, met uitzondering van deze van haar inzakeroeping van de Belgische Staat, welke ten laste van deze laatste zullen blijven, de kosten in beroep begroot zijnde aan de zijde van appellant op 1875 frank en aan de zijde van ieder der geïntimeerden op nul frank;

Veroordeelt bovendien de Stad Antwerpen tot een rechtspiegingsvergoeding van 4000 frank ten voordele van de Belgische Staat.

HOF VAN BEROEP TE GENT.

Kamer van inbeschuldigingstelling. — 5 januari 1971.

Voorzitter: M. A. Soenens.

Raadsheren: MM. De Clercq en A. Desplenter.

Procureur-generaal: M. Jacques Matthijs.

Advocaat: Mr. De Brauer (Geraardsbergen).

1. Voorlopige hechtenis. — Bevel tot aanhouding wegens deeneming aan kindermoord. — Bevestiging door raadkamer. — Strafprocedure wortelende in schending van geneeskundig beroepsgeheim t.o.v. medeverdachte. — Hoger beroep O.M. tegen beschikking van bevestiging gegrond op nietigheid van strafprocedure. — Ontvankelijkheid.
2. Beroepsgeheim. — Chirurg. — Onbekende patiënt hem toevertrouwd door confrater-geneesheer. — Persoonlijk behandelend geneesheer. — Gebonden door beroepsgeheim.
3. Schendingsverbod. — Draagwijdte. — Uitzonderingen.
4. Art. 20 K.B. van 31 mei 1899. — Geen uitbreiding tot buiten de door art. 458 S.W.B. gestelde perken.
5. Schending. — Nietigheid van de strafprocedure, van het afgeleverd bevel tot aanhouding en van de beschikking waarbij het bevel tot aanhouding bevestigd werd.

1. Het hoger beroep ingesteld door het openbaar ministerie tegen de beschikking van de raadkamer waarbij bevestigd werd het bevel tot aanhouding, afgeleverd tegen een persoon verdacht van deelneming aan kindermoord, is onontvankelijk wanneer dit rechtsmiddel gegrond is op de nietigheid van de strafprocedure omdat deze wortelt in een schending van het geneeskundig beroepsgeheim, mits de rechter in hoger beroep de stelling van deze nietigheid bijtreedt.
2. De chirurg die ertoe geroepen wordt de eerste zorgen toe te dien aan een voor hem onbekende patiënt(e), hem door een confrater toevertrouwd, dient, wanneer hij die taak aanvaardt, als de persoonlijk behandelende geneesheer van die patiënt(e) te worden beschouwd. Als dusdanig is die chirurg tegenover hem, of haar, gebonden door het beroepsgeheim.
3. Dit beroepsgeheim mag hij, naar luid van art. 458-S.W.B., t.o.v. die patiënt(e) straffeloos enkel schenden wanneer hij geroepen wordt in rechte getuigenis af te leggen of wanneer de wet hem verplicht dit geheim bekend te maken. Buiten die uitzonderingsgevallen, verbiedt het beroepsgeheim aan de geneesheren elke veropenbaring, rechtstreeks of onrechtstreeks, van uiteraard geheime feiten, of die hun, uitdrukkelijk of stilzwijgend, in de uitoefening van hun beroep worden toevertrouwd. Dit verbod is volstrekt, raakt de openbare orde en moet gehandhaafd worden zelfs ingeval de feiten aanleiding kunnen geven tot een gerechtelijk strafonderzoek.
4. Het artikel 20 van het K.B. van 31 mei 1889, waarvan de overtreding in de huidige stand van de wetgeving trouwens niet meer strafbaar is gesteld, en volgens hetwelk de geneesheer, die geroepen wordt in gevallen die tot een strafrechtelijk opspringsonderzoek zouden kunnen aanleiding geven, er onmiddellijk kennis moet van geven aan de gerechtelijke overheid, heeft geenszins, zelfs in gevallen van vruchtafdrijving of verdachte bevalling, de afwijking op de regel van het beroepsgeheim uitgebreid tot buiten de door artikel 458-S.W.B. gestelde perken.
5. Wanneer strafvervolgingen enkel gegrond zijn op de bewijsvoerende gegevens samengebracht ten gevolge van een schending van het beroepsgeheim, brengt deze krenking de nietigheid mede van de strafvervolgingen,

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

ook t.o.v. de deelnemer aan de strafbare feiten, die de geneesheer enkel door de uitoefening van zijn beroep van de patiënt(e) heeft kunnen vernemen, zodus ook van het tegen deze laatste uit dien hoofde afgeleverd bevel tot aanhouding, en derhalve van de beschikking van de raadkamer houdende bevestiging van dit bevel.

Vordering van de Procureur-Generaal

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent, Gezien de stukken van de strafrechtspleging ten laste van:

X..., thans aangehouden;

Verdacht van: te O..., in de nacht van 24 tot 25 december 1970,

deelgenomen te hebben als dader-mededader, aan doodslag zijnde het doden met het oogmerk om te doden, en met voorbedachten rade, op de persoon van een kind, bij de geboorte of dadelijk daarna, met name op het onwettig kind gebaard door D..., Marie-Rose;

Misdaad voorzien, en gestraft met de dood, bij de artikelen 392, 393, 394, 396, eerste en tweede lid, van het Strafwetboek;

Gezien het bevel tot aanhouding tegen voornoemde verdachte afgeleverd door de heer onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde dd. 26 december 1970;

Gezien de beschikking der raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde dd. 29 december 1970, waarbij het hierbovenvermeld bevel tot aanhouding bevestigd werd;

Gezien het hoger beroep door de procureur des Konings te Oudenaarde, tegen voormelde beschikking ingesteld op 30 december 1970;

Overwegend dat dit hoger beroep ontvankelijk is en gegrond;

Overwegend, immers,

I) Wat de ontvankelijkheid van het hoger beroep betreft:

Dat dit rechtsmiddel ingesteld werd op grond van overwegingen die tot het besluit leiden dat de strafprocedure, en derhalve het in dat verband tegen de verdachte afgeleverd bevel tot aanhouding, wortelt in een schending van het geneeskundig beroepsgeheim gepleegd door Dr. M..., chirurg te N... ten opzichte van de medeverdachte D..., verdacht van de kindermoord, aan dewelke verdachte X... deelgenomen heeft als dader-mededader; dat derhalve, zo de rechter in hoger beroep deze zienswijze mocht bijtreden, deze strafprocedure « a radice » nietig is, en dienvolgens het bevel tot aanhouding rechtsgrond mist;

II) Wat de gegrondheid van het hoger beroep betreft:

Dat de te laste gelegde feiten als volgt ter kennis werden gebracht van het gerecht:

Op 25 december 1970, omstreeks 4 uur, werd Dr. M..., chirurg in d'kliniek H. Hart, te Y..., door een lid van het personeel van dit gasthuis ervan ingelicht dat aldaar een vrouw werd binnengebracht, gestuurd door Dr. V..., uit Y... Men liet hem verstaan dat het om een miskraam ging en dat men de emmer had meegebracht « met alles er in ».

Toen Dr. M..., tussen 10 en 10.30 uur, de kliniek verwoegde, bezocht hij de vrouw, die hem voorheen onbekend was, en stelde hij vast dat zij bevallen was.

Bij nazicht echter van de inhoud van de emmer, stelde Dr. M... vast dat de vrucht, die deze vrouw, — D... Marie-Rose —, gebaard had, een normaal voldragen kind

was, dat, naar de door hem gedane vaststellingen, moest geleefd hebben.

Na de vrouw, die Dr. M... 's patiënte was, over haar zwangerschap te hebben ondervraagd en daar de hem door haar verstrekte uitleg hem niet voldeed, terwijl zij nopens het levend ter wereld komen van het kind ontwikkend antwoord verschaftte, heeft Dr. M..., te 11.15 uur, de dienstwaarnemende adjunct-politiecommissaris, D... P... telefonisch opgebeld, en deze politieofficier verzocht zich onmiddellijk naar de kliniek te begeven.

Toen voornoemde politieofficier aldaar toekwam vertoonde Dr. M... hem een plastiek nachtemmer, en het daarin liggend stoffelijk overschot van een pasgeboren voldragen kind, dat blijkbaar geleefd had, en verhaalde hij hem de omstandigheden waarin het kind ten huize van vrouw D... in voormelde emmer werd gebaard en daarin vermoedelijk overleed. Van Dr. M... vernam adjunct-politiecommissaris D... P... dat inzake vermoedelijk misdadige handelingen betrokken waren, en dat hij derhalve de aflevering van een geneeskundig attest moest weigeren.

Dientengevolge, na door vrouw D... inlichtingen te hebben doen verstrekken over de omstandigheden van de geboorte, stelde adjunct-politiecommissaris D... P... het parket te Oudenaarde dadelijk telefonisch op de hoogte, dat 's middags met het gerechtelijk strafonderzoek, onder de leiding van de onderzoeksrechter, aanvang nam, onderzoek waaruit schuld aanwijzingen rezen wegens kindermoord ten laste van vrouw D..., en van deelneming aan deze misdaad ten laste van haar minnaar, X...;

Overwogen dat de geneesheer die ertoe geroepen wordt de eerste zorgen toe te dienen aan een patiënt, die hem door een confrater wordt toevertrouwd, als de persoonlijk behandelende geneesheer van die patiënt moet beschouwd worden, en als dusdanig gebonden is door het beroepsgeheim, dat hij, naar luid van artikel 458 van het Strafwetboek t.o.v. die patiënt straffeloos enkel mag schenden wanneer hij geroepen wordt in rechte getuigenis af te leggen of wanneer de wet hem verplicht dit geheim bekend te maken; dat, buiten voormelde uitzonderingsgevallen, het beroepsgeheim aan de geneesheren elke veropenbaring, rechtstreeks of onrechtstreeks verbiedt van uiteraard geheime feiten of die hun, uitdrukkelijk of stilzwijgend, worden toevertrouwd in de uitoefening van hun beroep, en dit verbod, dat volstrekt is en de openbare orde raakt, moet gehandhaafd worden zelfs ingeval de feiten aanleiding kunnen geven tot een gerechtelijk strafonderzoek;

Dat artikel 20 van het Koninklijk besluit van 31 mei 1889 (waarvan de overtreding in de huidige stand van de wetgeving, niet meer strafbaar is gesteld), volgens hetwelk de geneesheer, die geroepen wordt in gevallen die tot een strafrechtelijk opsporingsonderzoek zouden kunnen aanleiding geven, er onmiddellijk kennis moet van geven aan de gerechtelijke overheid, geenszins, zelfs in gevallen van vruchtafdrijving of verdachte bevalling, de afwijking op de regel van het beroepsgeheim uitgebreid heeft tot buiten de door artikel 458 van het Strafwetboek gestelde perken;

Dat wanneer strafvervolgingen enkel gegrond zijn op de bewijsvoerende gegevens samengebracht ten gevolge van een schending van het beroepsgeheim, deze krenking tot gevolg heeft dat de strafvervolgingen door nietigheid zijn behebt en aangemerkt omdat zij hun oorsprong vinden in een onrechtmatige daad die tegen de openbare orde indruist, en dit niet enkel ten opzichte van de patiënt die aan de geneesheer werd toevertrouwd maar ook ten opzichte van de deelnemer aan de strafbare feiten, die de geneesheer enkel door de uitoefening van zijn beroep van voornoemde patiënt heeft kunnen vernemen; (Men raadplege over al de hierboven vermelde principes en hun toe-

passing: Cass., 23 juni 1958, Pas. 1958, I, 1181; J.T. 1958, 577 en noot van L. Carlier; R.D.P. 1957/58, 1020 - Corr. Brussel, 27 december 1958, R.W. 1958/59, 1719 - Corr. Charleroi, 16 mei 1962, J.T. 1963, 472 - Brussel, 30 november 1963, J.T. 1964, 264 - Gent (K.I.), 12 april 1965, R.W. 1965-1966, 104 - Cass. 14 juni 1965, Pas. 1965, I, 1102; J.T. 1965, 486; Rev. Adm. 1966, 10 - Corr. Brussel, 10 september 1966, R.W. 1966-1967, 713; J.T. 1967, 138 - Brussel, 11 maart 1969, R.W. 1968-1969, 1515; Pass. 1969, II, 132; J.T. 1969, 334).

Overwogen dat, in onderhavig geval, het gerechtelijk strafonderzoek tegen vrouw D... en X..., en de diensgevolge ingezamelde bezwarende gegevens, rechtstreeks en enkel hun oorsprong gevonden hebben in de aangifte van Dr. M..., door hem spontaan gedaan, geenszins naar aanleiding van een ondervraging door een gerechtelijke overheid, doch enkel aan een politieofficier, en die aangifte blijkbaar betrekking had op feiten, die voornoemde geneesheer enkel had kunnen vernemen in de uitoefening van zijn beroep t.o.v. de hem toevertrouwde patiënte, die hij heeft ondervraagd, en wier verklaringen hij tevens heeft getoetst aan zijn vaststellingen op het door haar gebaard voldragen kind, dat bovendien moest geleefd hebben;

Dat dienvolgens tot schending van het beroepsgeheim door Dr. M... kan besloten worden, derhalve tot de volstrekte nietigheid van de strafprocedure welke in die onrechtmatige daad wortelt, zodat het bevel tot aanhouding afgeleverd ten laste van X... en de aangevochten beschikking van de raadkamer dd. 30 december 1970, waarbij dit bevel bevestigd werd, eveneens nietig zijn;

Gelet op de artikelen 1, 2, 4, 19 en 20 der wet dd. 20 april 1874, op de voorlopige hechtenis en op de artikelen 13 en 24 der wet dd. 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken;

Vordert, dat het aan het Hof, Kamer van inbeschuldigingstelling behage, op grond van de hierboven uitgebrachte beweegredenen en wetbepalingen, de aangevochten beschikking teniet te doen en de opheffing van het bevel tot aanhouding dd. 26 december 1970 te gelasten.

Gedaan op het Parket-generaal, te Gent, op 4 januari 1971.

De Procureur-generaal,

(w.g.) J. Matthijs.

Arrest.

Het hof van beroep te Gent, Kamer van inbeschuldigingstelling;

Gezien de hiervorenstaande vordering;

Gehoord het verslag van de heer Matthijs, Procureur-generaal;

Gehoord de verdachte en zijn raadsman, Mr. De Brauwere, advocaat te Geraardsbergen, alles in het Nederlands. Gelet op artikelen 13 en 24 der wet van 15 juni 1935;

Overwegende dat het hoger beroep van het Openbaar Ministerie tijdig en geldig werd ingesteld.

Aannemende de beweegredenen aangehaald in de schriftelijke vordering van het Openbaar Ministerie;

Het Hof,

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gegrond;

Doet de bestreden beschikking te niet en opnieuw wijzende:

Zegt dat het bevel tot aanhouding niet bevestigd wordt;

Beveelt dienvolgens de onmiddellijke invrijheidsstelling van de verdachte zo hij niet om andere redenen is aangehouden.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN.

1e Kamer. — 11 maart 1971.

Voorzitter: M. Wildiers.

Rechters: MM. Massa en Hernould.

Openbaar Ministerie: M. Lens.

Advocaat: Mr. Bonjé.

Internationaal privaatrecht. — Buitenlands vonnis van echtscheiding. — Blwijkskracht. — Geen uitvoerbaarheid. — Overschrijving in de registers van de burgerlijke stand. — Weigering. — Noodzakelijkheid van een exequatur. — Procedure.

Op eenzijdig verzoekschrift vordert verzoekster gemachtigd te worden om het beschikkend gedeelte van een door een buitenlandse rechtbank uitgesproken vonnis van echtscheiding te laten overschrijven.

Door buitenlandse rechters in burgerlijke zaken gegeven vonnissen over de staat van de personen - zelfs van Belgische nationaliteit - zijn in België bewijskrachtig betreffende die staat, mits ze, bij ontstentenis van internationale verdragen, beantwoorden aan de voorwaarden die opgesomd zijn in art. 570, 2e lid, gerechtelijk wetboek. De uitvoerbaarverklaring ervan is vereist in de mate, doch slechts in de mate dat ze aangewend worden voor uitvoering op goederen of dwang op personen.

Het onderzoek aan de hand van art. 570 en de erkenning-van-rechtswege is overgelaten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, niet aan de rechtbank, zijdelings, door middel van een eenzijdig verzoekschrift. De rechtbank kan enkel na dagvaarding van de ambtenaar oordelen over zijn weigering om de bewijskracht van het buitenlandse vonnis te erkennen. Ten overstaan van die weigering kan de overschrijving slechts geschieden bij gedwongen tenuitvoerlegging, maar daarvoor is een voorafgaande uitvoerbaarverklaring van het buitenlandse vonnis vereist.

Claes t./ Daghelinckx

Overwegende dat verzoekster vordert gemachtigd te worden het beschikkend gedeelte te doen overschrijven van een vonnis geveld op 19 mei 1970 door de rechtbank van eerste aanleg te San Isidoro (Argentinië), waarbij de echtscheiding uitgesproken werd tussen de heer Josephus Daghelinckx en mevrouw Malvina Claes;

Overwegende dat de heer Josephus Daghelinckx en mevrouw Malvina Claes — beiden van belgische nationaliteit — gehuwd zijn voor de ambtenaar van de burgerlijke stand te Antwerpen op 14 september 1959;

Overwegende dat zij — blijkens een in behoorlijke vorm voorgebrachte uitgifte, met beëdigde vertaling, van een vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te San Isidore (Argentinië) uit de echt gescheiden werden op 19 mei 1970; dat, volgens even geloofwaardige stukken, dit vonnis kracht van gewijsde bekomen heeft volgens argentijs recht;

Overwegende dat een verzoek tot overschrijving van dit vonnis met randmelding in de huwelijksakte, afgewezen werd door de ambtenaar van de burgerlijke stand te Antwerpen, onder de bedenkingen dat buitenlandse vonnissen van echtscheiding niet mogen overgeschreven worden in de registers van de burgerlijke stand, dat geen officiële randmelding mag gemaakt worden in de huwelijksakte en dat niet-ondertekende meldingen ten titel van inlichting, niet aangebracht worden door zijn ambt;

Overwegende dat — mits zij, bij ontstentenis van internationale verdragen, beantwoorden aan de voorwaarden opgesomd onder het tweede alinea van art. 570 G.W.B.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

— de beslissingen in burgerlijke zaken door buitenlandse rechters gewezen over de staat van de personen, zelfs van Belgische nationaliteit, in België bewijskrachtig zijn betreffende die staat; dat zij er uitvoerbaar moeten verklaard worden in de mate — doch slechts in de mate dat zij aangewend worden voor uitvoering op de goederen of dwang op de personen (Cass. 16.1.1953 Pas. 1953 I 335; 4.10.1956 Pas. 1957 I 88; De Page dl. III Compl. nr. 958); dat de bewijskracht van deze vonnissen aldus van rechtswege erkend wordt, terwijl de uitvoering ervan op de goederen of op personen het voorafgaandelijk exequatur vereist;

Overwegende dat het onderzoek aan de hand van artikel 570 G.W.B. en de erkenning van rechtswege overgelaten is aan de ambtenaar van de burgerlijke stand, gebeurlijk na raadpleging van de Prokureur des Konings, en niet aan de rechtbank, onrechtstreeks, door middel van een eenzijdig verzoekschrift, voorgelegd door een belanghebbende; dat de weigering door de ambtenaar om de bewijskracht van een buitenlands vonnis te erkennen, door de rechtbank enkel zou kunnen beoordeeld worden na dagvaarding van de ambtenaar (De Page dl. I nr. 391);

Overwegende dat de ambtenaren van de burgerlijke stand, zich blijkbaar steunend op de inhoud van de omzendbrief van de Minister van Justitie van 7 maart 1953, de overschrijving van het buitenlands vonnis van echtscheiding afhankelijk stellen van een uitvoerbaar verklaring ervan door de Belgische rechter;

Overwegende dat deze houding impliceert dat zij de overschrijving van het buitenlands vonnis als een daad van uitvoering aanzien;

Overwegende dat men zich kan afvragen of een ambtenaar welke vrijwillig rekening houdt met het bestaan van een rechtgevend beschikking, al dan niet een daad van uitvoering ondergaat; dat de rechtspraak en de rechtsleer hierover verdeeld zijn (pro: De Page dl. I nr. 452; III nr. 958; Vroonen. De la force extraterr. des jugements étrangers, blz. 65; Luik 19.6.1958 - Jur. Liège 1958-59, 114; Alger 25.6.1952, Rev. Dr. Comp. 1956, 161; RB. Strasbourg 27.2.1957, J.T. 1957, 738; Fr. Cass. 9.1.1951 Dal. 1952, 33 contra: Van Hecke, Rev. Crit. Jur. Belge 1957. 30; Piérard, Divorce et Sép. de Corps, ed. 1929, dl. III, blz. 15; RB Gent 9.3.1955, RW 1954-55, kol. 1638).

Overwegende dat — wat er ook van weze — de overschrijving, ten overstaan van de weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand, slechts kan geschieden bij gedwongen ten uitvoerlegging; dat hiertoe de voorafgaande uitvoerbaar verklaring van het buitenlands vonnis noodzakelijk is;

Overwegende dat de hoofdvorderingen voor de rechter gebracht worden bij dagvaarding, onverminderd de bijzondere regels inzake de vrijwillige verschijning en de rechtspleging op verzoekschrift (art. 700 G.W.B.);

Overwegende dat het gerechtelijk wetboek geen rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift voorziet voor vorderingen tot uitvoerbaarverklaring van beslissingen in burgerlijke zaken gewezen door buitenlandse rechters;

Overwegende dat de vordering ook niet kan beschouwd worden als een verzoek tot verbetering van een akte van de burgerlijke stand, waarvan de rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift ingericht is door artikels 1383. 1384 en 1385 G.W.B.; dat de overschrijving van een vonnis van echtscheiding geen verbetering is van een akte van de burgerlijke stand (De Page dl. I, nrs. 454 tot 461);

Overwegende dat het eenzijdig verzoekschrift derhave niet kan ontvangen worden;

Om die redenen,

De Rechtbank,

Gezien het schriftelijk strijdig advies van de heer Ch.

Lens, eerste substituut Prokureur des Konings.

Verklaart het verzoek niet ontvankelijk.

Legt de kosten ten laste van verzoekster.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE GENT

7e Kamer. — 25 november 1970.

Alleensprekend rechter: M. Paul Devos.

Substituut-procureur des Konings: M. Piqué.

Advocaten: Mrs. A. Van Bruaene en W. Martens.

Valsheid in handelsgeschriften. — Faktuur. — Dubbel. — Ingebeelde inhoud. — Antidatering. — Oogmerk om te schaden. — Geschrift in zekere mate bewijskrachtig. — Mogelijkheid om te schaden. — Strafbaarheid.

Is schuldig aan valsheid in handelsgeschriften en gebruik van valse geschriften hij die het dubbel van een zobeweerde faktuur opmaakt en opstuurt, waarvan de gegevens niet stroken met de waarheid en die geantidateerd werd met het opzet te bewijzen dat de bestemmeling-handelaar deze betwistbare faktuur stilzwijgend had aanvaard.

Ofschoon, ingeval van betwisting door de geadresseerde, deze poging weinig kans op welslagen bood, is het niettemin niet noodzakelijk dat het vervalste geschrift volledig bewijs zou opleveren van het vastgestelde of verklaarde feit, of dat er schade toegebracht werd.

Tot strafbaarheid van valsheid in geschriften volstaat het immers dat het geschrift in een zekere mate het bewijs kan opleveren van het feit en dat er een mogelijkheid bestaat — hoe gering ook — om te schaden.

Inzake O.M. en B.P. De Sloovere Marcel
t./ Brevaeys Gilbert.

Verdacht van: te Wondelgem of elders in het Rijk, op ongekende datum tussen 1 maart 1967 en 30 april 67. Met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, in authentieke en openbare geschriften, in handels- of bankgeschriften, of in private geschriften, valsheid gepleegd te hebben, hetzij door valse handtekeningen, hetzij door namaking of vervalsing van geschriften of handtekeningen, hetzij door overeenkomsten, beschikkingen, verbintenissen of schuldbevrijdingen valselijk op te maken of door ze achteraf in de akten in te voegen, hetzij door toevoeging of vervalsing van bedingen, van verklaringen of van feiten die deze akten ten doel hadden op te nemen en vast te stellen in casu door op het stuk neergelegd ter correctionele griffie onder nummer 540/53/VB/68 van het register der overtuigingsstukken, zijnde een dubbel van een faktuur dd. 6 april 1966 ten bedrage van 62.717 F., opgesteld door Brevaeys Gilbert en gericht aan De Sloover Marcel, valselijk: a) 6 april 1966 als datum van het opmaken van de faktuur te hebben vermeld, dan wanneer bewezen werd dat deze ruim een jaar later werd opgesteld; b) een groter aantal werkuren te hebben vermeld dan in werkelijkheid werd gepresteerd met het doel te doen geloven dat deze faktuur op 6 april 1966 aan De Sloover Marcel werd toegestuurd en dat hij een bedrag van 62.717 F. verschuldigd is, en met hetzelfde bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden van het gezegd vals stuk gebruik te hebben gemaakt wetend dat het vals was.

Gehoord de verklaringen onder eed van de getuige;
Gehoord in haar besluiten de burgerlijke partij.....

Op strafrechtelijk gebied :

Overwegende dat uit het onderzoek en de behandeling van de zaak is gebleken :

dat uit reactie tegen de handelswijze van de echtgenoten De Sloovere-Verstraete, die tegen hem in rechte optraden tot invordering van onbetaald gebleven facturen van het jaar 1965, terwijl zijzelf nog steeds gedeeltelijke betalingen verschuldigd waren van in 1966 uitgevoerde werken, de beklagde aan dezen een dubbel heeft laten geworden van een zobeweerde op 6 april 1966 opgemaakte faktuur en daarvan nadien in rechte gebruik heeft gemaakt ;

dat de beklagde, die blijkbaar nooit zorgvuldig de door hem uitgevoerde werken en prestaties opgetekend had, — wellicht omdat nooit aan het opmaken van een faktuur gedacht was geworden — en evenmin als De Sloovere (zie diens afwisselende verklaringen) daarvan een getrouwe herinnering bewaard had, deze faktuur op fantaisistische wijze opgemaakt heeft, meer bepaald door vermelding daarin van werken en werkuren waarvan hij wist, zoniet dat ze stelselmatig opgeschroefd waren, dan toch dat ze betwistbaar waren ;

Overwegende dat het ook gebleken is dat de antidatering op 6 april 1966 van de slechts lang nadien, in de periode vermeld op de citatie opgemaakte faktuur tot doel heeft gehad minstens in een zekere mate te bewijzen dat de echtgenoten De Sloovere-Verstraete, waarvan één, met name de vrouw, handelaarster is, deze betwistbare faktuur stilzwijgend hadden aanvaard ;

Overwegende dat daaruit volgt dat de beklagde in elk geval in een van de door artikel 196 S.W.B. bedoelde akten, terzake in een handelsgeschrift, bedrieglijk de waarheid verdraaid heeft met het oogmerk om te schaden ;

Overwegende dat weliswaar, ingeval van betwisting door de geadresseerde, dit bedrog weinig kans op welslagen bood daar het vermoeden van stilzwijgende aanvaarding van een faktuur enkel kan voortvloeien uit de verlopen tijd sedert de ontvangst ervan, t.t.z. van een feitelijk en door de leveraar te bewijzen gegeven dat van de faktuur losstaat (A.P.R. Tw. Faktuur, nr. 444) ;

Overwegende nochtans dat inzake van valsheid in geschriften het niet noodzakelijk is dat het vervalste geschrift volkomen bewijs oplevert van het vastgestelde of verklaarde feit of dat er schade toegebracht werd ; dat het voldoende is dat het geschrift in een zekere mate het bewijs kan opleveren van het feit en dat er een mogelijkheid bestaat — hoe gering ook — om te schaden ;

Overwegende dat in casu niet kan uitgesloten worden dat de gepleegde verdraaiing van de waarheid met betrekking tot de datum van de faktuur, zijnde een vermelding die deze faktuur tot doel heeft op te nemen en vast te stellen, en waaraan het handelsrecht een bepaalde bewijskracht verbindt (A.P.R., Faktuur, nr. 387), geen schade zou toegebracht hebben ; dat overigens de vrees in hoofde van de geadresseerden voor een eventueel nadeel reeds schade is ; dat daaruit volgt dat het ten laste van de beklagde gelegde feit bewezen is ;

Op civielrechtelijk gebied :

Overwegende dat de burgerlijke partij als rechtsonkundige persoon een tijdlang de vrees heeft kunnen koesteren door de gepleegde valsheid geschaad te worden ;

Overwegende dat die vrees de toewijzing van één frank voor morele schade rechtvaardigt ;

Overwegende dat het evenwel niet bewezen is dat de burgerlijke partij door dezelfde valsheid stoffelijke schade heeft geleden, zodat de eis tot herstel van deze schade niet gegrond is ;

Om deze redenen,

en gelet op de volgende artikelen door de Heer Voorzitter aangeduid : art. 11, 12, 14, 16, 31, 32, 34, 35 en 41 der Wet van 15 juni 1935 ; art. 1, 2 en 3 der Wet van 5 maart 1952 ; art. 1/a-b. Wet van 25 oktober 1950 ; art. 162, 182, 184, 189, 190 en 463 van het Wetboek van Strafvordering ; art. 38, 39, 40, 41, 44, 45, 79, 80, 193, 196, 197, 213 en 214 S.W.B. ;

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak :

Veroordeelt de beklagde tot een gevangenisstraf van één maand en tot een geldboete van 100 frank ;

Verhoogt deze geldboete met 190 decimes, aldus gebracht op 2.000 frank ;

Beveelt dat bij gebreke van betaling binnen de termijn bepaald bij art. 40 van het Wetboek van Strafrecht, de geldboete zal vervangen worden door een gevangenisstraf van één maand ;

Verwijst de veroordeelde in de kosten ten bate van de Staat, begroot op 105 frank ;

Beveelt de teruggave aan de persoon bij dewelke het werd in beslag genomen van het voorwerp, voorkomende op de inventaris van de overtuigingsstukken nummer 540/55/VB/68, na schrapping van de valsbevonden meldingen, zijnde de datum van de ten processe bedoelde faktuur en de aangerekende werkuren ;

Overwegende dat de tegen de veroordeelde uitgesproken straf, te ondergaan als hoofdstraf, drie jaar gevangenisstraf niet te boven gaat en de veroordeelde nog geen veroordeling tot criminele straf of tot hoofdgevangenisstraf van meer dan zes maanden opgelopen heeft ; dat er gronden zijn om aan te nemen dat de veroordeelde zich aan misdrijven, zoals deze waarvoor hij werd gestraft, niet meer zal schuldig maken ;

Gelet op de artikelen 8 en 14/1 van de Wet van 29-6-'64 en het K.B. van 29-8-1964 ;

De Rechtbank :

Beveelt dat de tenuitvoerlegging van het vonnis, enkel wat aangaat de opgelopen hoofdgevangenisstraf, zal uitgesteld worden voor een termijn van 3 jaar te rekenen van heden, ingeval gedurende de proeftijd geen nieuw misdrijf gepleegd wordt dat veroordeling tot een criminele straf of tot correctionele hoofdgevangenisstraf van meer dan twee maanden zonder uitstel tot gevolg heeft ;

En rechtdoende over de eis van de burgerlijke partij ; Alle andere besluiten van de hand wijzende ;

Gelet op de artikelen 1382 en 1383 Burgerlijk Wetboek ; Veroordeelt de verwezene om te betalen aan de burgerlijke partij het bedrag van één frank wegens zedelijke schade, vermeerderd met de gerechtelijke intresten ;

Wijst het meergevorderde af als niet gegrond ;

Veroordeelt de verwezene in de kosten gevallen aan de zijde van de burgerlijke partij.

VREDEGERECHT TE ZAVENTEM.

15 januari 1971.

Vrederechter : M. E. Van Cauter.

Advokaten : Mrs. A. Van Cauter en Geys loco Houtekier.

Militair. — Bevolen dienst. — Recht. — Bevoegdheid.

Een militair stelt bij het verlaten van zijn werkplaats in het militair domein een schadeverwekkende en foutieve handeling. Hij stapt op een onvoorzichtige wijze de rijbaan van het militair domein over. Op het ogenblik van de feiten begaf hij zich naar een militair voertuig dat hem naar de mess zou brengen, waar hij nadien opnieuw

zou afgehaald worden om hem naar de werkplaats te voeren.

Deze militair begaat een fout tijdens en naar aanleiding van een daad die hij, wegens zijn bevoegdheid, minstens, mocht stellen. De fout werd dus in bevolen dienst begaan.

B. t./ R. (Orgaan van de Staat, Ministerie van Landsverdediging) en Ministerie van Landsverdediging.

Gelet op de dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Julien Cleopater uit Elsene dd. zestien en zeventien december 1970 waarbij de eiser een inleidende vordering heeft ingesteld ertoe strekkend de verweerders solidair, in solidum of de een bij gebrek aan de ander te horen veroordelen tot betaling van 7.333 frank met de compensatoire intresten als vergoeding voor de schade die hij beweert te hebben ondergaan ingevolge een verkeersongeval dat heeft plaats gegrepen op zeventien mei 1900 acht en zestig om 11 uur 45 te Melsbroek in het Militair Domein ter hoogte van Blok 3 en waarvoor hij de eerste verweerder evenals de tweede verweerder, waarvan de eerst genoemde het orgaan was, aansprakelijk acht;

Gelet op de regelmatige besluiten die de advocaat van de tweede verweerder op zeven januari 1970 heeft neergelegd ter griffie en gehoord op Onze openbare zitting van acht januari 1971 op dewelke de behandeling van de zaak bij gerechtsbrief van vier december 1970 werd gesteld, de pleidooien van de advocaten van de eiser en van de tweede verweerder evenals de uitleggingen van de eerste verweerder, waarna Wij de debatten voor gesloten hebben verklaard, de zaak in beraad hebben genomen en de uitspraak van Ons vonnis hebben gesteld op Onze terechtzitting van heden;

Gelet op de wet van vijftien juni 1900 vijf en dertig op het taalgebruik in gerechtszaken;

Overwegende dat uit de overgelegde bescheiden en meer bepaald uit een naar aanleiding van het besproken ongeval geopend maar « zonder gevolg » gerangschikt opsporingsonderzoek evenals uit het militair-administratief onderzoek is gebleken dat de eerste verweerder, zonder links uit te kijken, tussen twee stationerende militaire Mercedes-wagens door, de baan is overgelopen om de militaire wagen te bereiken die hem op de parkeerplaats aan de overzijde van de baan opwachtte en hem met zijn kollegas-onderofficieren naar de mess moest brengen;

dat hij tegen de van links aankomende Renault-Dauphine-personenwagen van de eiser is gelopen en dit voertuig alsdan heeft beschadigd, terwijl hijzelf werd gekwetst;

Overwegende dat geen enkele verkeersfout, onvoorzichtigheid of nalatigheid in oorzakelijk verband met dit ongeval ten laste van de eiser zelf kan worden weerhouden;

Overwegende dat het ongeval daarentegen uitsluitend veroorzaakt werd door de verkeersfout, de onvoorzichtigheid en de nalatigheid van de eerste verweerder die als voetganger, bij afwezigheid van verkeerslichten of van een bevoegd agent om het verkeer te regelen en bij gebrek

aan doorgang voor voetgangers, de rijbaan is opgelopen zonder zich ervan te vergewissen dat hij dat doen kon zonder gevaar en zonder het verkeer te hinderen;

Overwegende dat de tweede verweerder vruchteloos beweert niet gebonden te zijn door de foutieve handelingen van de eerste verweerder die zijn orgaan is, onder voorwendsel dat laatstgenoemde deze handelingen zou hebben gesteld buiten zijn ambt;

Overwegende dat door het militair-administratief onderzoek daarentegen wordt bewezen dat de feiten hebben plaats gegrepen om 11.45 uur tijdens de uitoefening en ter gelegenheid van de uitoefening van de functies van de eerste verweerder; dat zij met deze functies rechtstreeks in verband hebben gestaan en dat zij hebben bestaan in een verkeerde uitvoering van een handeling die door de eerste verweerder mocht worden gesteld omwille van zijn eigen opdracht als orgaan van de tweede verweerder;

dat de eerste verweerder immers de schadeverwekkende, foutieve handelingen heeft gesteld bij het verlaten van zijn werkplaats in het militair domein wanneer hij de rijbaan in datzelfde militair domein overstapte om zich naar de militaire wagen te begeven die hem samen met andere kollegas-onderofficieren naar de onderofficieren-mess in datzelfde militair domein moest brengen waar hij hen nadien moest komen terughalen om hen naar hun werkplaats terug te voeren;

dat deze verplaatsingen als voetganger en als passagier van de voor dit vervoer door de militaire overheid ingelegde militaire wagen door de eerste verweerder ontegensprekelijk mochten worden gesteld wegens zijn eigen opdracht als orgaan van de Belgische Staat;

Overwegende dat de tweede verweerder dienvolgens moet instaan voor de vergoeding van de schade die veroorzaakt werd door de foutieve handeling van de eerste verweerder, zijn orgaan;

Overwegende dat deze schade bewezen is zoals gevorderd in de gedinginleidende dagvaarding;

Om deze redenen,

in eerste aanleg en op tegenspraak beslissend en alle verdere en strijdige besluiten als ongegrond van de hand wijzend,

Ontvangen de vordering en verklaren ze gegrond ten opzichte van de beide verweerders,

Veroordelen dienvolgens de beide verweerders in solidum om aan de eiser te betalen, als schadevergoeding, zeven duizend driehonderd drie en dertig frank — met de compensatoire intresten sedert 17 mei 1968 en de gerechtelijke intresten;

Takseren op 500 frank in hoofde van de eiser en van de tweede verweerder de als invorderbare kosten aan te merken rechtsplegingsvergoeding;

Veroordelen beide verweerders in solidum tot de gerechtskosten begroot op duizend vierhonderd vijftien frank — daarin begrepen de in hoofde van de eiser getakserde rechtsplegingsvergoeding;

Verklaren onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs beroep en zonder borg.

INGEZONDEN BIJDRAGE

Het verzoekschrift bedoeld in art. 704 G.W.B.

De wetgever heeft de geschillen met een sociaalrechtelijk karakter, die door een verzoekschrift krachens art. 704 G.W.B. bij de arbeidsrechtbank aanhangig gemaakt worden, opgesomd in de artikelen 580, 581 en 582 G.W.B.

Het betreft:

1° de vorderingen inzake prestaties van sociale verzeke-

ringen voor loontrekkenden en vrij verzekerden (art. 580, 2°, 3°, 5°, 6° en 7°)

2° de vorderingen inzake de rechten en verplichtingen der zelfstandigen in verband met de sociale verzekeringen (art. 581, 1° en 2°)

3° de vorderingen inzake tegemoetkomingen aan minder-valieden (art. 582, 1° en 2°).

Is het verzoekschrift de enige en verplichte vorm tot instelling van de vordering in voornoemde gevallen?

Het Ger. Wetboek bepaalt in art. 700: «Hoofdvorderingen worden bij dagvaarding voor de rechter gebracht, onverminderd de bijzondere regels inzake vrijwillige verschijning en rechtspleging op verzoekschrift», en in art. 704 al. 1: «In de zaken genoemd in de artikelen 580, 2°, 3°, 5°, 6° en 7°, 581 en 582, worden de vorderingen ingeleid bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de arbeidsrechtbank of bij aangetekende brief gezonden aan die griffie; de partijen worden door de griffier opgeroepen om te verschijnen op de zitting die de rechter bepaalt. De oproeping vermeldt het voorwerp van de vordering».

Heeft de wetgever door art. 704 al. 1 de dagvaarding willen uitsluiten omdat hierin reeds dag en uur van de terechtzitting zijn vastgesteld?

Prof. Lenaerts in zijn boek «Sociaal Procesrecht» schrijft dat bedoelde vorderingen inzake sociale zekerheid «mogen ingeleid worden bij verzoekschrift».

Verougstraete in zijn handleiding «De rechtspleging voor de nieuwe Arbeidsgerechten» merkt aan dat «art. 704 een belangrijke uitzondering maakt op de algemene regel volgens dewelke de vorderingen worden ingeleid door de dagvaarding».

Dubois en E. Claeys doen opmerken in hun studie over «De Hervorming van de Arbeidsgerechten in België» verschenen in «Tijdschrift voor sociaal recht»: «De voorschriften van het gerechtelijk wetboek maken het gemeen recht uit, zodat zij van toepassing zijn in alle gevallen waar geen uitdrukkelijke en bepaalde rechtspleging wordt voorzien». De bovenvermelde vorderingen van sociaal-rechtelijke aard zo besluiten zij, «worden niet ingeleid bij dagvaarding, doch wel bij eenvoudig verzoekschrift».

Uit wat voorafgaat is het niet erg duidelijk dat de vorderingen in voormelde sociale zaken ook niet bij deurwaarderseksplaat mogen ingeleid worden. De termen in de wettekst en in de commentaren luiden steeds: «worden ingeleid», «mogen ingeleid worden»; er staat nergens «moeten ingeleid worden bij verzoekschrift», zodat hieruit niet kan afgeleid worden dat de dagvaarding verboden is; trouwens de sanktie van nietigheid ontbreekt.

Wel is duidelijk dat «de wetgever een bijzondere inspanning gedaan heeft om de proceskosten voor de arbeidsgerechten zo laag mogelijk te houden», (Lenaerts), door o.m. een kosteloze rechtsingang uitdrukkelijk te voorzien in de opgesomde sociale zaken en dit door middel van een eenvoudig verzoekschrift.

Het is dan ook maar billijk en gerechtvaardigd dat, in geval er toch kosten van verzoekschrift of van dagvaarding gemaakt zijn door de verzoekende partij, deze kosten niet ten laste gelegd worden van de verwerende partij, zelfs bij verstek, wat thans door de rechtspraak bevestigd is, zoals o.a. in het vonnis dd. 8 maart 1971, 9e kamer Arbeidsrechtbank Antwerpen, dat tevens een onderscheid maakt tussen het kosteloos verzoekschrift krachtens art. 704 GWB en het met kosten verbonden verzoekschrift krachtens de artikelen 708, 1426, 1437, enz. GWB. Alzo bij voorbeeld, voorziet art 708 een niet kosteloos verzoekschrift in spoedeisende gevallen om de termijnen van dagvaarding te doen inkorten, verzoekschrift dat wel door een advocaat of een gerechtsdeurwaarder ondertekend ingediend zal worden. Ook de artikelen 1426 en 1437 maken gewag van een niet kosteloos verzoekschrift om machtiging tot hernieuwing van beslag op roerend goed (1426) en van beslag op onroerend goed (1437) te bekomen, verzoekschrift eveneens door een advocaat of gerechtsdeurwaarder ondertekend in te dienen.

Stuit het verzoekschrift van art 704 GWB de verjaring?

Alhoewel art. 2244 BWB het verzoekschrift niet als oor-

zaak van stuiting der verjaring vermeldt, blijkt het antwoord toch positief.

Vooreerst lag het zeker niet in de bedoeling van de wetgever om, door het verzoekschrift te stellen in plaats van het dagvaardingseksplaat, een voordelig middel tot behoud van een recht te ontnemen aan de verzoekende partij. De enige bedoeling van de wetgever was: een eenvoudige en kosteloze rechtsingang te verzekeren voor de Arbeidsrechtbanken.

Vervolgens «vertoont de rechtspraak de neiging tot het verruimen van het toepassingsgebied van art. 2244 BWB, niet enkel door inleidende gedingakten, niet voorzien van de benaming «dagvaarding», er geheel in te sluiten, maar ook door er elke akte in op te nemen waardoor een persoon een geschil met vermelding van het voorwerp voor de rechter brengt. Onder voorwaarde dat het voorwerp van de vordering is aangeduid, stuit het verzoekschrift gezonden naar de griffie van de arbeidsrechtbank of er neergelegd, de verjaring (vert. cit. uit «Journal des Tribunaux du Travail» no 20 dd. 31.3.1971. G. Demez). Het vermelde citaat besluit: «De verjaring zal gestuit zijn, alhoewel de persoon tegen wie men de verjaring wil doen stuiten, nog niet ingelicht is over de vordering. Deze stuiting zal plaats grijpen op de dag van nederlegging of ontvangst van het verzoekschrift ter griffie». Het is derhalve niet de datum van de later door de griffie gezonden oproeping tot verschijning voor de rechtbank, die als stuiting van de verjaring dient. Het is immers op het ogenblik van het ter griffie neergelegd of ontvangen verzoekschrift, dat de partij haar inzicht te kennen geeft om haar recht op te vorderen; het is dan vanaf dat ogenblik dat moet gerekend worden.

F. DE LEY

BOEKBESPREKING

Reynald Moretus Plantin, *Bezitloos Pandrecht*. — Vergeleijkende studie. — Voorwoord door Walter Van Gerven. — Brussel, Interuniversitair Centrum voor Rechtsvergelijking, 1970. 561 blz.

In de mooie serie uitgegeven door het Interuniversitair centrum voor Rechtsvergelijking onder leiding van Prof. J. Limpens, is onlangs een belangrijke studie verschenen van de hand van Reynald Moretus Plantin, navorser bij het Interuniversitair Centrum, over «Bezitloos Pandrecht», dat ingeleid werd door een voorwoord van prof. W. Van Gerven.

Bezitloos pandrecht schijnt op het eerste gezicht een contradictio in terminis. Traditioneel wordt het pand beschouwd als een voorwerp of een waarde die noodzakelijkerwijze in het bezit dienen gesteld te worden van de pandhouder, opdat het pand zijn volle uitwerking zou hebben. Er zijn echter meerdere uitzonderingen aan deze noodzakelijke inbezitstelling van het pand en het is een duidelijke strekking van de moderne rechtsevolutie dat men meer en meer afziet van de inbezitstelling en dat men zoekt naar modaliteiten waarbij het pand, zonder in bezit gesteld te worden van de pandhouder, zijn volle draagkracht zou behouden.

De geweldige uitbreiding van de handelsbetrekkingen en de industriële investeringen hebben in de laatste eeuw de behoeften aan krediet ten eerste doen stijgen. Daarbij heeft zich echter een fenomeen voorgedaan dat van vrij recente datum is, namelijk het krediet voor het aankopen van consumptiegoederen. Dit is zelfs één van de belangrijke kentekenen geworden van onze tegenwoordige welvaartmaatschappij.

Hoe zal nu deze brede uitbreiding van het krediet kunnen gepaard gaan met de handhaving van het doeltreffend karakter der rechtsfiguren waardoor het gewaarborgd wordt?

Sedert eeuwen heeft men zich tevreden gesteld met de persoonlijke borg, met de hypotheek die de klassieke zekerheid vormde voor het verlenen van krediet en uiteindelijk met het pand, dat echter noodzakelijkerwijze in het bezit diende gesteld te worden van de schuldeiser. Dit pand, met buiten-bezitstelling van de eigenaar, bracht echter grote bezwaren met zich mede. Het voorwerp dat in pand werd gegeven werd buiten gebruik gesteld en het systeem kon dus onmogelijk gelden in een consumptieaanspraak. Dit heeft er aanleiding toe gegeven dat men gezocht heeft naar middelen om de rechtskracht van het pand als zekerheid te handhaven, zonder dat het buiten het bezit van de debiteur zou gesteld worden. In alle landen heeft de rechtspraak inspanningen gedaan om een dergelijk systeem te kunnen verwezenlijken. Ook heeft de wetgever, door een reeks bijzondere wetten, getracht het pandrecht zonder buiten-bezitstelling in te voeren.

De oplossing kon inderdaad niet gevonden worden door het gebruik van titels die de voorwerpen zouden vertegenwoordigen, zoals dit het geval is bij cognossementen en warrants. Hier immers verliest de eigenaar van de goederen zijn bezit en de bedoelde rechtsfiguren bieden enkel voordelen voor de schuldeiser. Reeds in 1884 werd het landbouwvoorrecht ingesteld, waarbij de boeren krediet konden bekomen zonder buiten-bezitstelling. Het was echter vooral de wet van 1919 op het in pand geven van het handelsfonds, die het bezitloos pandrecht invoerde en die op grote schaal werd toegepast.

Wanneer in België de pogingen om het bezitloos pandrecht in te voeren zich hoofdzakelijk beperken tot enkele wetten hebben in alle Europese landen de juristen getracht, soms langs zeer verschillende wegen, rechtsfiguren te vinden waardoor het pand zijn waarde zou behouden zonder dat de schuldenaar er het bezit zou van verliezen.

Het doel van het werk van de heer Plantin Moretus bestaat er nu in te onderzoeken wat er in meerdere landen ondernomen werd om dit doel te bereiken. Het is een breed rechtsvergelijkend onderzoek dat uitermate boeiend is.

De auteur heeft op dit bijzonder gebied de rechtstelsels onderzocht van de zes landen van de EEG alsmede deze van het Verenigd Koninkrijk en van Zwitserland. In deze brede waaier van wetgevingen onderkent schrijver drie groepen: Duitsland en Nederland van de ene kant en van de andere kant Engeland die respectievelijk afzonderlijke stelsels huldigen. Frankrijk, Italië, België en Luxemburg vormen een derde groep terwijl het Zwitsers stelsel een gemengd stelsel kan genoemd worden.

In het eerste deel van het werk worden drie titels gewijd aan elk van de groepen die door de auteur onderkend zijn geworden.

In de eerste titel worden uitvoerig de systemen uiteengezet die in werking zijn in Frankrijk, Italië, België en Luxemburg terwijl ook Zwitserland in deze titel besproken wordt. De tweede titel behandelt het systeem van de Bondsrepubliek Duitsland en van Nederland, terwijl de derde titel volledig op het Engels stelsel betrekking heeft.

Het Frans stelsel, dat voorzeker niet het meest originele is, heeft door een hele reeks bijzondere wetten getracht waarborgen in het leven te roepen zonder dat een buiten-bezitstelling van het pand zou vereist zijn. Na een overzicht van de klassieke zakelijke zekerheden worden dan deze verschillende wetten besproken met voor elk van hen een uiteenzetting van haar tot stand komen,

haar voorwerp, de vormvereisten en de gevolgen. Zo komen achtereenvolgens aan de beurt de inpandgeving van handelszaken, die reeds werd geregeld door een wet van 1898, daarna de verschillende pandrechten die uitgeoefend worden door middel van «warrants» ten voordele van de hoteluitbaters, de landbouwers, de bezitters van petroleum-stocks. Verder worden nagegaan de prerogatieven van de schuldeiser ten voordele van de uitrusting, de industriële warrant, het in pand geven van autovoertuigen en eindelijk de bijzondere figuur van het pand op cinematografische films waarbij de wet van 1944 aan de kredietverlener een recht toekent op de ontvangst van de verhuring der films.

De meeste van deze figuren gaan gepaard met een verplichte inschrijving van de zekerheid in een register ter bescherming van de derden. Het Italiaans stelsel staat dicht bij het Franse. Op te merken valt dat Italië niet het in pand geven van het handelsfonds kent. De economische behoeften worden er vooral gediend door de clause van het eigendomsvoorbehoud mits bepaalde formaliteiten van inschrijving. Bij de studie van het Belgisch Systeem wordt bijzonder uitgewijd over het recht op de prijs van de niet-betaalde verkoper van lichamelijke roerende goederen, in geval van samenloop. De auteur vestigt hier de aandacht op het feit dat de Belgische wetgever van 1957 een stap heeft gezet in de richting van het aannemen, in het raam van de afbetalingskoop, van de absolute tegenstelbaarheid van het beding van eigendomsvoorbehoud. Het artikel 30 van de wet van 9 juli 1957 laat toe dat de Koning een centrale dienst zou organiseren om alle of sommige kontrakten te registreren ten einde het beding van eigendomsvoorbehoud vermeld in die kontrakten aan derden te kunnen tegenwerpen.

Door dit artikel wordt aan de uitvoerende macht een uiterst brede bevoegdheid toegekend en de auteur verwondert er zich over dat de Belgische rechtsleer hieraan zo weinig aandacht schijnt te besteden. Hij onderstreept dat de innovatie die een eventuele toepassing van dit artikel zou teweeg brengen waarschijnlijk al te groot zou zijn en dat hiertoe de nood aan hernieuwing en modernisering van het recht der zakelijke zekerheden in België veel heviger door de rechtsbeoefenaars zou moeten gevoeld worden.

Het voorrecht spruitende uit artikel 20, 5° van de hypotheekwet ten voordele van de verkoper van machines en dergelijke wordt dan onderzocht, waarna een uitvoerige ontleding wordt gegeven van de wet van 1919 op de in pand geving van de handelszaken en een overzicht van de verschillende moeilijkheden die zich in de rechtspraak hebben voorgedaan in verband met de realisatie van het pand en de samenloop met andere bevoorrechte schuldeisers.

De vraag of men in België verder dient te gaan en de weg dient in te slaan naar een verbreding van de toepassingsmogelijkheden van het bezitloos pandrecht, waarvan de enen partijgangers en de anderen tegenstrevers zijn, wordt dan verder in het tweede deel van het werk onderzocht.

Na nog in het kader van de eerste groep de toestand zoals hij bestaat in Luxemburg en in Zwitserland te hebben beschreven komt de auteur tot het onderzoek van het Duits-Nederlandse stelsel.

In de Duitse Bondsrepubliek heeft de rechtspraak een systeem opgebouwd, dat een verregaande praktische draagwijdte heeft en dat toelaat elk goed, het weze roerend of onroerend, in alle mogelijke omstandigheden, bij verkoop op krediet of anders, tot zekerheid in waarborg te geven. Deze rechtspraak werd uitvoerig gesystematiseerd door de doctrine en is gegroeid tot een instelling genaamd de SU, «Sicherungsübereignung», die echter

tot nog toe niet het voorwerp heeft uitgemaakt van enige wettelijke regeling. Ook de tegenstelbaarheid in geval van faillissement van de clause van eigendomsvoorbehoud, heeft voor gevolg dat de Duitse Bondsrepubliek uitstekend gewapend is voor het waarborgen van het modern kredietwezen, vooral van het consumptiekrediet. Nu zal in het algemeen het niet de verkoper zijn die de waarborg bekomt, doch wel de kredietinstelling die de operatie gefinancierd heeft.

Het groot praktisch belang van de SU bestaat erin dat zij kan tot stand komen zonder overdracht van bezit. Niettegenstaande hij geen eigenaar meer is, behoudt de debiteur het gebruik van het voorwerp en houdt hij het onder zijn bewaking.

In Nederland bestaat er een gelijkaardig stelsel namelijk de eigendomsoverdracht tot zekerheid, systeem dat eveneens door de rechtspraak werd uitgewerkt. Deze regeling was het voorwerp van uitvoerige besprekingen in verband met het tot stand komen van het nieuw Burgerlijk Wetboek. Prof. Meyers was geen aanhanger van deze vorm van consumptiekrediet. Het is tot nog toe onzeker op welke wijze in het nieuw burgerlijk wetboek het lot van deze rechtsfiguur zal beslecht worden.

Het Engels systeem is uiterst origineel. Door de toepassing van vrij ingewikkelde modaliteiten van «mortgages» en «bills of sale» komt men in het Verenigd Koninkrijk tot oplossingen die in grote mate gelijkaardig zijn aan deze die tot stand kwamen op het Europees vasteland, al weze het dan langs zeer verschillende wegen. De auteur vestigt er de aandacht op dat, in verband met het opwerpen van het eigendomsvoorbehoud ingeval van faillissement, men in Engeland gekomen is tot een zeer casuïstische rechtspraak, waarbij de beslissing grotendeels aan de rechter wordt overgelaten wat vanzelfsprekend niet zonder gevaar is voor de rechtszekerheid.

Op het einde van zijn werk vraagt schrijver zich af wat er in België zou kunnen gedaan worden om dit zo belangrijk probleem op meer rationele wijze te regelen. Een rondvraag bij de Belgische banken deed uitschijnen dat er weinig behoefte bestaat aan grondige wijzigingen. Er zijn nochtans zeer ernstige leemten in ons pandrecht. Sedert het bekend arrest van het Hof van Cassatie van 9 februari 1953 verwerpt de rechtspraak in geval van faillissement de tegenwerpelijheid van de clauses waardoor het eigendomsrecht wordt voorbehouden. Daardoor heeft de praktijk het gebruik van deze clauses achterwege gelaten. Het is nu op dit gebied dat gebruik zou moeten gemaakt worden van de belangrijke mogelijkheden die geboden worden door de wet van 9 juli 1947 op de verkoop op afbetaling. Niettegenstaande men zulks niet gedaan heeft tekent er zich toch in ons land in de doctrine en in de rechtspraak een gelukkige evolutie af om, in harmonie met de andere landen, het bezitloos pandrecht mogelijk te maken.

Het boek van de heer Plantin Moretus munt uit door een buitengewone klaarheid in de uiteenzetting. Het is de vrucht van diepgaande studiën en men vindt hier een geheel van gegevens die op voortreffelijke wijze de toestand schetsen zoals hij bestaat, betreffende het onderzoekte onderwerp, in al de besproken landen.

Het is stellig dat de wetgever zich nog met dit probleem zal dienen bezig te houden en dan zal het werk van de auteur een kostbare wegwijzer zijn. Een uitgebreide bibliografie van de werken die op dit stuk verschenen zijn in de verschillende landen geeft zeer te waardenen aanwijzingen voor verdere studie en vervult ons met bijzondere waardering voor het vele werk dat door de schrijver aan dit boek besteed werd.

René Victor.

Kluwers Verzekeringshandboek, onder redactie van dr. H. Meyhi. — Belgische Uitgeversmaatschappij A.E. Kluwer, Deurne-Antwerpen, 1970.

De nieuwe arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 is onlangs verschenen en vermoedelijk zullen de uitvoeringsbesluiten nog voor het einde van het jaar gepubliceerd worden. Minister Leburton heeft op 16 februari 1971 bij de Senaat een ontwerp van wet betreffende de controle van de verzekeringsondernemingen ingediend; er is nog steeds een commissie aan het werk voor de herziening van de verzekeringswet, al heeft men daarvan niet veel meer gehoord sedert het verslag van Senator Rombaut bij de begroting van Justitie voor 1970. Ook in de verzekeringstechniek (men denke aan de industriële brandverzekering) zijn er veranderingen. Het is noodzakelijk dat al wie met verzekeringen te maken heeft, zo vlug mogelijk op de hoogte wordt gebracht. Maar ook over het reeds bestaande is dringend meer informatie vereist: is men voldoende op de hoogte van de fiscaliteit in verband met de verzekeringen, van de levensverzekeringstechniek, van schadepreventietechniek? Het lijkt dat de opzet van «Kluwers Verzekeringshandboek» de leemten zal aanvullen: de bedoeling is een snelle informatie te bezorgen door middel van een losbladige uitgave, en die informatie zowel juridisch als bedrijfstechnisch volledig te maken door een beroep te doen op specialisten in alle branches van de verzekeringen.

Er is al een bijdrage over de Motorrijtuigenverzekering verschenen. De auteur ervan onderzoekt eerst de verzekering van de wettelijke aansprakelijkheid: de wet en het zg. modelcontract worden geanalyseerd, met verwijzing naar rechtspraak en rechtsleer, hierin begrepen de noten bij arresten en vonnissen waarin de behandelde problemen ter sprake komen, wat in niet geringe mate bijdraagt tot de bruikbaarheid van het werk voor de jurist. De aspecten van het internationaal privaatrecht worden besproken. Na een hoofdstuk over de cascobranches (brand, diefstal, eigen schade) wordt een hoofdstuk gewijd aan de «Rijtuigschade». Hier mag gewezen worden op het uitzonderlijk praktisch nut van het werk: zoals de auteur zelf zegt, heeft de evolutie van het wegverkeer en de daaraan verbonden frequentie van ongevallen de totstandkoming tot gevolg gehad van een aantal gebruiken die erop gericht zijn de spoedige en de efficiënte afwikkeling van de schadeloosstelling in de hand te werken. Daar komen heel wat problemen bij kijken, maar de auteur laat geen detail onverlet en heeft blijkbaar grondig de rechtspraak onderzocht; bij dit hoofdstuk sluiten drie bijlagen aan met gegevens en modellen voor de aangifte van het ongeval, de aanvraag tot aanstelling van een schatter, het schattingsverslag. Het werk eindigt met een hoofdstuk over de vaststelling van de premie.

Deze monografie beslaat 145 bladzijden kleine, maar zeer leesbre tekst. Daarmee is niet alles gezegd, want ze wordt gecompleteerd door tien registers. Deze registers, die het hele handboek dienen te bestrijken, zijn uiteraard nog voorlopig, maar het nut ervan blijkt uit het volgende: het algemene trefwoordenregister bevat voor de motorrijtuigen alleen al meer dan 400 trefwoorden; er zijn verder afzonderlijke registers op de wetteksten, de polisartikelen, de rechtspraak, de rechtsleer, de bibliografie.

Met belangstelling wordt uitgezien naar het verschijnen van een volgend deel dat de levensverzekering zal behandelen en binnenkort van de pers komt. Volgens de inhoudsopgave van het Handboek mag men nog heel wat verwachten: organisatie van het bedrijf, grondslagen van het verzekeringsrecht, 24 monografieën over de verschillende verschijningsvormen van de verzekering, herver-

zekering, fiscale aspecten, schadepreventietechnieken, bronnen van de wetenschap van het verzekeringswezen. Moge dit allemaal vlug komen en moge het peil van wat reeds verschenen is, gehandhaafd blijven.

R. W.

NOTARIAAT

Dagen van het Notariaat te Ieper

Op 29 en 30 april i.l. te Ieper, hebben de notarissen getracht het notariaat van morgen te definiëren.

Jaarlijks worden, onder de leiding van de Federatie van Belgische Notarissen, notariële dagen georganiseerd, waarop alle notarissen van het land uitgenodigd worden, met het doel een welbepaald aspect van het beroep te onderzoeken. De notarissen van het gerechtelijk arrondissement Ieper kwamen dit jaar aan de beurt. Op hun programma stond een uiterst ernstig probleem: de toekomst zelf van hun beroep.

Het notariaat moet inderdaad rekening houden met de evolutie van de maatschappij. De notaris mag zich heden ten dage niet meer tevreden stellen «datgene te doen wat hij steeds deed». De notarissen zijn evenwel niet bereid zonder meer de invloed van de sociale gebeurtenissen te ondergaan. Door zelf de mogelijkheden uit te diepen, door zelf hun beroep te organiseren, hopen zij uiteraard hun eigen toekomst te bepalen en hun dienstbetoon aan het publiek verder te rechtvaardigen.

De Notariële Dagen van Ieper stonden onder het motto «Een open raam op de computerwereld van morgen». De inzet en de doelstelling van deze werkvergaderingen waren een analyse van de maatschappij en een onderkenning van de evolutie in de komende jaren.

Tijdens de Notariële Dagen van vorig jaar, die te Nijvel gehouden werden, werd het aksent gelegd op het «sociaal statuut» van de notarissen. De studiedagen van Ieper waren het vervolg van dit eerste onderzoek en getuigen van eenzelfde wil het beroep aan te passen en zijn toekomst te vrijwaren.

Ditmaal viel het aksent op vier fundamentele vraagstukken:

1. De immobiliënssektor.

Door het invoeren van de verkopen op plan, de leasing en de grondcertificaten onderging deze sektor zeer aanzienlijke wijzigingen. Ook de nieuwe wet op de stedsbouw en de ruimtelijke ordening gaf aanleiding tot tal van veranderingen. Ten slotte stelt men een steeds vaker optreden vast van de openbare of parastatale sektors.

De vragen hieromtrent blijven dan ook niet uit: zijn de notarissen voldoende uitgerust met betrekking tot de immobiliënssektor? Met andere woorden, moeten zij hun dokumentatiemethode niet herzien om vraag en aanbod beter te kunnen beantwoorden en aldus een daadwerkelijke rol van bemiddeling te vervullen? Moet men de koördinatieformules op het arrondissement vlak vernieuwen? Wordt de notariële publiciteit op een degelijke en goede manier gevoerd?

Dienen de betrekkingen tussen de notarissen en de immobiliënssektor niet herzien te worden?

Ook inzake de rol van de notaris op gebied van het hypotheekair krediet werden er verscheidene voorstellen geformuleerd.

2. De familiale akten.

30 % van de akten die door de notaris worden verleden zijn familiale akten (verdelingen, huwelijkskontrakten,

leerbiedige akten, testamenten en schenkingen, boedelbeschrijvingen, overeenkomsten en verschijningen voor echtscheiding, adopties e.d.). Ook hier stellen er zich problemen; in de familiale akten komt vooral het volledig vertrouwen tot uiting dat de mensen in de persoon van de notaris en in zijn bevoegdheid stellen, doch deze akten zijn onvoldoende vergoed.

Vandaar de noodzaak de «filosofie van het tarief» van de familiale akten opnieuw te definiëren. Om een steeds grotere juridische veiligheid te kunnen garanderen, verdedigden de verslaggevers het voorstel tot oprichting van een permanente notariële kommissie belast met de studie van het personenrecht. Ook een subkommissie, belast met de studie van het internationaal privaatrecht werd besproken. Ten slotte zou men ook een inventaris moeten opmaken van alle moeilijkheden met betrekking tot de familiale akten, die zich totnogtoe voordeden.

3. De zakenwereld.

Terwijl het gewicht van de ekonomie steeds meer naar de zakenwereld gaat overhellen, stelde men vast dat, in deze sektor, de rol van de notaris eerder beperkt blijft. Uit een doorgevoerde enquête blijkt nochtans dat de zakenwereld een intenser optreden van de notaris als raadsman op prijs zou stellen.

Uiteraard veronderstelt zulks dat de notarissen zich zouden specialiseren. In principe kan deze problematiek in een dilemma samengevat worden: ofwel levert het hele beroep een kollektieve inspanning om aan deze toestand te verhelpen, ofwel verleent men aan bepaalde notarissen een feitelijk «monopolie», zodat zij alleen zich met deze sektor speciaal gaan bezighouden.

Aangezien de discriminatie die een dergelijke oplossing omvat, is ze praktisch niet mogelijk. Dit betekent dus ook meteen dat het ganse notariaat zich van dit probleem moet bewust worden. De kongressisten bespraken samen deze kwestie en zochten naar konkrete oplossingen.

4. De publieke opinie.

Op verzoek van de Federatie ondernam een gespecialiseerde instelling een sociologische opiniepeiling bij het publiek. De bedoeling van deze enquête was precies te vernemen hoe het publiek denkt over de notaris en de notariële functie.

De gestelde vragen handelen vooral over de factoren waardoor de cliënt beïnvloed wordt bij de keuze van zijn notaris, over hetgeen het publiek weet over de erelonen, over de evolutie van het notariaat en de gewenste hervormingen. Er werd ook een speciale enquête doorgevoerd bij bepaalde middelen, zoals de handelaars, de ambachtslieden en de bedrijfsleiders.

De volledige uitslagen van deze opiniepeiling werden tijdens de Notariële Dagen medegedeeld. Uit de enquête blijkt dat de notaris vooral beschouwd werd als een «scheidsrechter», als een onpartijdig persoon en niet als «onderhandelaar die een van de beide partijen tracht te bevoordelen». Het publiek is bereid de oprichting van associaties onder notarissen te aanvaarden die, naar het voorbeeld van sommige advocaten, in «pool» zouden werken. Ten slotte is ook gebleken dat het publiek ongunstig reageert tegen de «notariële taal» en de notarissen hun juridisch «bargoens» verwijten.

Ook hier hebben de kongressisten getracht uit te maken hoe de betrekkingen tussen de notaris en het publiek kunnen worden verbeterd.

De rapporten werden opgemaakt onder de leiding van de twee hoofdverslaggevers, Meester L. Catry, notaris te Wervik en Meester E. Van Hove, notaris te Brugge, erevoorzitter van de Federatie der Notarissen.

Het notariaat in België

België telt op dit ogenblik 1200 notarissen, waaronder 10 vrouwen.

De structuur en de werking van het Belgisch notariaat steunen op de wet van 25 ventôse jaar XI (16 maart 1803), die een zeer oude instelling reorganiseerde. Deze wet onderging sedert haar uitvaardiging slechts twee detailwijzigingen. Verscheidene jaren reeds wordt een grondige herziening bestudeerd. Het wetsontwerp werd bij de Senaat ingediend.

De wetgever heeft de notaris bekleed met een gedeelte van de openbare macht. Als openbaar ambtenaar heeft de notaris de opdracht authenticiteit te verlenen aan alle akten en contracten waaraan de partijen dit authentiek karakter — verbonden aan de akten van het openbaar gezag — moeten of willen geven. Op dat gebied heeft de notaris dus werkelijk een monopolie. Naast deze wettelijke opdracht, moet de notaris ook de rol van raadsman vervullen.

De bijzonderste akten die uitsluitend door de notarissen moeten opgesteld worden, zijn :

- de familiale akten, zoals de huwelijkscontracten, de authentieke testamenten, de schenkingen, de vereffeningen en verdelingen van nalatenschappen, de echtscheidingen door onderlinge toestemming, de boedelbeschrijvingen ;

- vrijwillige of gerechtelijke openbare verkopeningen van onroerende goederen ;

- de akten van hypotheekstelling voor leningen en kredietopeningen ; de akten van opheffing van hypotheekaire inschrijvingen ;

- de oprichtingsakten van vennootschappen, wijzigingen der statuten, kapitaalsverhogingen.

Nog vele andere akten worden door de notarissen opgesteld — in één woord alle contracten die de partijen door een notaris wensen te zien verleden worden.

De wet heeft in elk arrondissement een tuchtkamer ingesteld, die bestaat uit verkozen notarissen, en ondermeer de opdracht heeft de regels van de plichtenleer van het beroep te doen eerbiedigen. Bedoelde regels beheersen de betrekkingen tussen de notarissen en hun cliënteel en tussen de notarissen onderling.

De Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen groepeerde de 26 arrondissementale Tuchtkamers van het land.

Het sociaal doel is de verdediging van het beroep alsmede het eenvormig maken van de regels van de notariële plichtenleer.

De Voorzitter van haar raad van beheer is voor het ogenblik Meester Roland De Valkeneer, notaris te Brussel.

MEDEDELINGEN

Instituut voor Arbeidsrecht.

Fondsen voor Bestaanszekerheid.

Studiedag : zaterdag 5 juni 1971, College De Valk, Tiensestraat 41 3000 Leuven.

Het behoeven van de arbeiders voor een te groot inkomstenverlies ten gevolge van schommelingen van de conjunctuur, van structurele feiten in het productieproces met de nadelige gevolgen ervan op de tewerkstelling, alsook van nefaste klimatologische invloeden ; kortom het garanderen van een zo hecht mogelijke « bestaanszekerheid », dit werd in ons land na de tweede wereldoorlog door de sociale partners zelf in het kollektief overleg ingeschreven.

Naast het algemeen stelsel van sociale zekerheid dat toen volledig van de grond kwam, probeerde men in sectoren als de Haven van Antwerpen en de Bouw een bedrijfstaksgewijze vorm van sociale zekerheid uit te bouwen om aldus direkter aan de bijzondere behoeften, die binnen de bedrijfstak rezen, te kunnen voldoen. Daarom werden er benevens de gelden voor de direkte beloning en bijdragen voor het stelsel van sociale zekerheid, ook nog financiële middelen vrijgemaakt om Fondsen te kunnen financieren die de realisatie van het voormelde doel moesten mogelijk maken. Het succes van de Fondsen en de navolging ervan in tal van andere sectoren noopten uiteindelijk de wetgever ertoe drie maal algemeen ordenend op te treden (Wetten van 28 juli 1953, 7 januari 1958 en 18 december 1968). Dit wettelijk ingrijpen bracht evenwel haast geen beknotting met zich van de sectoriële autonomie van de sociale partners op het stuk van de uitbouw van de bestaanszekerheid. Meer dan een formele gelijkvormigheid beoogde de wetgever blijkbaar niet, inhoudelijk bleef het vrij initiatief van de sociale partners met betrekking tot de oriëntering van de bestaanszekerheid immers vrijwel intact.

Spijts de originaliteit van het verschijnsel — of stelsel, zo men wil — is het zeer de vraag of er tot op heden al voldoende aandacht werd besteed aan de plaats die de « bestaanszekerheid » bekleedt ten overstaan van het algemeen stelsel van sociale zekerheid enerzijds en de rol die ze vervult in het geheel van het kollektief overleg anderzijds.

Tijdens de studiedag zal gepoogd worden om een beeld te schetsen van de juridische en sociaal-politieke vragen die de Fondsen voor Bestaanszekerheid doen rijzen. In samenspraak met specialisten uit de praktijk zal er tevens naar gestreefd worden een duidelijker inzicht te verwerven in de te verwachten evolutie van de « bestaanszekerheid » tijdens de zeventiger jaren.

Programma :

- 9.45 u. : Verwelkoming van de deelnemers.
- 10.00 u. : De Fondsen voor Bestaanszekerheid en het Kollektief Overleg.
R. Blanpain, Directeur Instituut voor Arbeidsrecht-K.U.L.
- 10.15 u. : Juridische aspecten van de Fondsen voor Bestaanszekerheid.
C. Bevernage, Assistent Instituut voor Arbeidsrecht-K.U.L.
- 11.15 u. : De Fondsen voor Bestaanszekerheid en de Sociale Zekerheid.
H. Deleeck, gewoon Hoogleraar UFSIA.

12.30 u. : Lunch in de Faculty Club.

- 14.00 u. : Paneelgesprek :
T. Declercq : Nationaal Propagandist A.C.V.
F. Feys : Hoofddirecteur van de Nationale Confederatie van het Bouwbedrijf.
E. Janssens : Voorzitter van de Algemene Centrale van het A.B.V.V.
K. Nuyts : Voorzitter van de Christelijke Centrale der Houtbewerkers en Bouwvakarbeiders.
- 15.45 u. : Slottoespraak door de Heer P. De Paepe, Minister van Sociale Voorzorg.

Inlichtingen en inschrijvingen.

Instituut voor Arbeidsrecht, College De Valk, Tiensestraat 41, 3000 Leuven, - Tel. 016/299 92 of 209 42 - Prk. 890 - Kredietbank - Leuven, rekening nr. 23 156.

De studiedag vindt plaats op zaterdag 5 juni 1971 in het College De Valk, Tiensestraat 41, Leuven. De inschrijvingsprijs bedraagt 750 frank. De deelnemers ontvangen een uitgebreide documentatiemap over het behandelde onderwerp alsook de tekst van de lezingen. 's Middags wordt hun een lunch aangeboden in de Faculty Club, Groot Begijnhof te Leuven.

Katholieke Universiteit Leuven
Instituut voor Administratief Recht

Op 12 maart 1971 en 2 april 1971 heeft het Instituut voor Administratief Recht te Leuven studiedagen ingericht over de nieuwe wetgeving op de ruimtelijke ordening.

Tijdens deze studiedagen werd aan de ruim 800 deelnemers een uitvoerige documentatiemap (parlementaire voorbereiding van de wet, gecoördineerde tekst, uitvoeringsbesluiten, commentaar) overhandigd. Hiervan zijn nog enkele exemplaren beschikbaar. Belangstellenden kunnen deze documentatiemap bekomen door storting van 500 B.F. op postrekening nr. 890 van Kredietbank, Leuven, voor rekening nr. 26.554 van het Instituut voor Administratief Recht.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State. — jaargang 1970.

nr. September-oktober
Rechtspraak.

Oriëntatie. — jaargang 1971 - nr. 4

A. Trine, Ten geleide. — R. De Paepe, Part-time in sociaal recht. — R. Demey, Hoe krijgt het bedrijfshoofd zijn sociale informatie? — Sociale flitsen, problemen van sociale actualiteit. — Rechtspraak. — Uit het « Staatsblad ». — Boekbespreking. — Allerlei.

Europees vervoerrecht. — jaargang 1971 - nr. 2

J. Naveau, Les accords de Pool entre les entreprises de transport aérien. — Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad. — jaargang 1971 - nr. 19

Mr. L. Wichers Hoeth, Gedwongen deelneming van een merkenbeding — Prof. mr. B. V. A. Röling, Oorlogsmisdrijven en het beroep op ambtelijk bevel. — Mr. E. Fischer-Keuls, Het werk aan het nieuw Burgerlijk Wetboek.

Weekblad voor privaatrecht, notaris-ambt en registratie. — jaargang 1971 - nr. 5128.

J.J.A. de Groot, De notariële bevoegdheid tot het verlijden van authentieke akten. — Mr. V. A. M. van der Burg, De doelstelling van een zgn. oude stichting. —

Overzicht der Nederlandse rechtspraak: mr. H.U. Jesurum d'Oliveira: Kinderen. — Berichten en mededelingen.

Rechtsgeleerd magazijn Themis. — jaargang 1971 - nr. 1

Ontbreken van materiële wederrechtelijkheid: de rechter aan zijn grens. — M.R.M. Rood-De Boer, Echtscheidingsrecht in Nederland. — Dr. M.R.M. Schenk, Het wetsontwerp tot wijziging van de onteigeningswet. — Boekbeschouwingen.

S.E.W. — Tijdschrift voor Europees en economisch recht; — jaargang 1971 - nr. 2.

Berichten van de redactie. — Prof. L. De Keyser, Overzicht en appreciatie van de Belgische Kaderwet houdende organisatie van de planning en economische decentralisatie en van de Belgische wet betreffende de economische expansie. — Prof. Mr. P. Verloren van Themaat, Het ontwerp vestigingswet detailhandel, de cyclische ontwikkeling van de sociaal-economische wetgeving in de EEG. — P.b.o. -kroniek. — Jurisprudentie. — Boekbespreking.

Vennootschappen, Verenigingen en stichtingen. — jaargang 1971 - nr. maart.

Supplement 27.

Journal des Tribunaux. - jaargang 1971 - nr. 4742

Georges Bricmont et Michel Behaegel, Commentaire de la loi du 13 avril 1971 relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente. — Jurisprudence. — Notes de jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jaargang 1971 - nr. 4.

M. Jean Fonteyne, La durée de l'obligation de sécurité incombant au transporteur de personnes. — Chasse. — Etat. — Voirie. — Escalator. — Règl. gén. — Règles usuelles. — Lés. Physique. — Règl. gén. — Compétence — Personnes. — Respons. — Ass. oblig. — Lois coord.

Revue Française de Science Politique. - jaargang 1971 - nr. 2.

Lénine et sa pensée: Problèmes, solutions, interprétations. — Hélène Carrère d'Encausse, Unité prolétarienne et diversité nationale. Lénine et la théorie de l'autodétermination. — Georges Haupt, Guerre et révolution chez Lénine — Nicole Racine, Le Parti socialiste (S.F.I.O.) devant le bolchevisme et la Russie soviétique (1921-1924). — Renata Bournazel, L'image de Lénine en occident.

Jean-Paul Hubert, L'organisation des Etats américains. — Olivier Carré, La Ligue des Etats arabes. — Mirlande Manigat, L'Organisation de l'unité africaine. — Françoise de la Serre, La Communauté économique européenne et la crise de 1965. — Notes bibliographiques. — Informations bibliographiques. — Cours et travaux inédits de science politique. — Résumés des articles.